

МОЛОДА УКРАЇНА

журнал українського демократичного молоді

VOL. VI.

ЧЕРВЕНЬ — 1956 — JUNE

No. 32

ВИДАННЯ ДОУС-у Ч. 2

Віра Ворскло, Богдан Рубчак:
ПОЕЗІЙ

Володимир Кримський:
ЖОРСТОКІ СВІТАНКИ

Григорій Скит:
ВІД ДІНЦЯ ДО КАМИ І НАЗАД

Х. Бергуньо:
ЧИ ВМЕР ОРТЕГА І ГАССЕТ?

I. Гончаренко:
ГРИГОРІЙ САВИЧ СКОВОРОДА

Степан Вербоватий:
МОЛОДЬ, ЯКА ШУКАЄ ГРУНТУ

Петро Клюк:
ВИСОКОШКІЛЬНА ЕСПАНІЯ

Проф. Б. Крупницький:
НАЦІЯ В КОЗАЦЬКІЙ УКРАЇНІ

Людмила Івченко:
СОВЕТСЬКА "ЗОЛОТА
МОЛОДЬ"

Ю. Март:
УКРАЇНСЬКА КУЗНЯ - ДОНБАС

Ол. Мельниченко:
УКРАЇНА - СВІТОВА ДЕРЖАВА

Методій Домонтар:
Редакційна

Ол. Шпилька:
ЗАПАХ СЛОВА (Фейлетон)

МОЛОДА УКРАЇНА

191 Lippincott Street, Toronto, Ontario

ТОРОНТО

НЬЮ-ЙОРК

MOLODA UKRAINA

A Ukrainian Monthly Magazine

Published by
the Central Committee of ODUM
191 Lippincott St., Toronto, Ont.,
Canada

PRESIDENT: E. Fedorenko

EDITORIAL BOARD

J. Bilinskij, B. Borodchak, P. Gursky,
G. Martynuk, Y. Semotuk.

MANAGING EDITOR: M. Dalney
MANAGING DIRECTOR: I. Dubylko

Передплата на рік — 3 дол.
На два роки — 5 дол.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mrs. O. Tkach
146 Suspension St.
Sunshine, Victoria,
Australia.

В Бельгії:

Mr. H. Szmykul
Camp 44/5 Bussoit,
(Hainaut) Belgique

У Великобританії:

Mr. Andrij Bondarenko
123 High St.
Notting Hill Gate
London, W. 11, England

В Аргентині:

"Porohy"
Casilla de Correo 3184
Buenos Aires, Argentina

У Франції:

Mr. W. Mirutenko
Court Digeau 155
Ostricourt (Nord), France

Post conto:
Lillie c/c 260791

У Німеччині:

Mr. I. Kornejtshuk
Muenchen, 54
Seehamer St. 13, Apt. 2.
Germany

НА ОБКЛАДИНЦІ:

Панна Віра Черненко,
наша представниця і кандидатка
у Гемільтоні.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

Вельмишановний Пане Редакторе!

Одержав чергове число "МУ" за квітень 1956 р. й закрутів носом. Хоч воно так само гарне як і по-передні числа та мені бракує в ньому Григорія Скита: *Від синього Дінця до бурої Ками й назад...*

Ця річ така гарна формою й така документально цінна, що читаю її з великою цікавістю, приемністю та задоволенням. Не вмістивши продовження її в черговому числі, Ви зробили кривду авторові й особливо читачам, які погоджуються зі мною в оцінці тієї праці . . .

Зате не погоджується з передруками. Це наводить передплатника на думку зреагувати якогось органу, бо він вміщає те саме, що й інший орган. Тому з передруками будьте обережні!

Крім того, "Італія, очима вояка" для автора може й була деяким відкриттям, але для читача, який знає Італію з географії, з історії, літератури, з історичної літератури, з мандрівницької літератури, з фільму, то вже тяжко написати щось таке, чим читач зацікавився б.

Треба дуже добре знати світ, щоби найти в ньому щось таке, чим би можна було зацікавити читача. І, напр., таке диво світу як остров Капрі у п. Коновала зв'язане тільки з колишнім королем Єгипту Фаруком, а про те, що всі найбільші письменники та малярії вважають за конечну потребу побувати на Капрі, бо там мов бітають над островом Музи в більшій кількості, ніж де інде, панові авторові репортажу лишилося невідомим.

Зимою 1911/12 років там перебував і наш Коцюбинський. Там він написав свої останні твори "Лист", "Подарунок на іменині", "Коні не винні", а про самий остров написав твір, який лишився недокінченим "На острові".

Українським авторам репортажів доцільно, якщо вже пишуть репортажі зі своїх подорожів, виникувати моменти, які мають щось спільнотного з Україною, або з українцями. А таких тепер моментів по світі є більше ніж досить!

Цим самим я не збираюся обезцінювати репортажу п. Коновала, бо в ньому є багато цікавих та цінних даних, які напевно будуть корисними читачам для пізнання Італії!

З пошаною,
Г. Гордієнко, США

Через іспити і перестуду Григорій Скит не встиг своєчасно надіслати продовження своїх спогадів до квітневого числа журналу.

Автор повідомив нас, що такої затримки в майбутньому вже не буде.

Ред.

Шановна Редакціє!

. . . Думки, що їх заторкнуто в кількох статтях — широкого, суспільно-філософічного значення, і добре, коли наша молодь над цими думками застосовляється і ними боліє.

Але з моєї громадської та редакторської праці, я знаю, що головна маса читачів не стільки шукає в журналі відповіді на філософські питання, як радше легко придбаніх інформацій та знань і, звичайно, розваги . . .

Ваш підхід до американської молоді однобічний: це не є молодь, що тільки танцює мамбо і п'є коктейлі. Це також молодь, яка працює на те, щоб пройти університет (чого наші дуже не люблять), творить молоді родини і витягає їх знову на рівень — все своєю працею . . . Чому ви не пишете про те, що роблять совети з нашою молоддю: цілина, а тепер гідростанції? В інформаціях завжди треба давати перспективу і твердо тримати бодай рівновагу. А то ваш журнал повен лайки проти джазу, і ні слова проти примусової депортациї молоді з України і про китайців, яких в Україну наслано . . .

З пошаною,
Л. Івченко, США

Умови праці нашої редакції настільки несприятливі, що рівновагу в інформаціях про американську й підсоветську молодь можна побачити тільки з перспективи декількох чисел. Про китайців, яких наслано в Україну, не маємо, на жаль, ніяких інформацій.

Редактор

Шановні Друзі!

Пересилаю три доляри як передплату на 1956 рік за "Молоду Україну". Прошу присилати щомісячно на мою адресу додатково 5 примірників, які я зобов'язуюсь розпрострати . . .

Журнал надзвичайно цікавий і заслуговує на якнайшире поширення.

Шаш І. —шук, США

Високоповажаний Пане Редакторе!

З цікавістю слідкую за статтями у Вашому журналі. "Молода Україна" справді молода, діше юністю в підході до життєвих проблем нашого буття поза межами України. І можна сказати, як на молоду генерацію, має дуже здоровий підхід до проблем, хоч він деколи, не вільний від того, щоб не стribnuti у світ, так би мовити, не зовсім реальній...

На такий, на мою думку, нереальний підхід хотів би я звернути увагу в цікавих статтях п. Я. Білінського ("Свобода вибору і відповідальний провід", "МУ" ч. 28) та п.

(Закінчення на стор. 32-ї)

Із збірки --

„Листи без адреси”

ВІРА ВОРСКЛО, авторка численних статей та недрукованої збірки поезій “ЛИСТИ БЕЗ АДРЕСИ” — народжена в Києві, в родині службовця. Більшу частину свого життя перебувала за межами України. Дебютувала в 1941 році на олімпіаді мистецької творчості школярів віршем “Мрії”, за який одержала першу нагороду. Середню освіту закінчила в Перемишлі в 1944 році. Студіювала політичну економію в Німеччині (Мюнхен) і Англії (Ловборо). Перший надрукований вірш був “Вкраїно, для Тебе ця пісня моя” в 1952 році в “Новому Шляху”. Літературознавство і філософію вивчає на вечірньому відділі Торонтонського університету.

* * *

Не розмінюю юність на дрібниці,
Молодість свою не загуби.
Це ж для нас виблискують зірниці,
Вишивають ранок голуби.

Це ж для нас лани цвітуть барвисто
І заводи піднялись увісь.
Потяги гуркочутуть в далеч бистрі,
Тут лилася кров за нас колись.

Не проходьте повз життя байдужо,
Мов би гості, тільки глядачі,
А майбутнє зустрічаймо дружньо,
Куймо веснам завтрішнім ключі.

І юнацькі мрії і пориви
Перелиймо в мармур і граніт,
У поем, симфоній горні зливи,
Не даремно ж ми прийшли на світ.

Мусимо ми прадідам віддягіть
За діла великі і малі,
За пролиту кров в боях гарячу,
За красу Вкраїнської землі.

* * *

Кохання зрадливе, як ніч,
Засяє зорею і згасне
І в тисячі потім облич
Не знайдеш погаслого щастя.

Чому ж ми не любимо змін,
Прикуті думками до міті?
Вчувається завжди той дзвін,
Якого немає на світі.

Вчорашиє — зів'ялий листок,
Проміння згоріле на попіл.
Дзвенить вже не той голосок,
І час остудив її профіль.

І сміху затихла вода,
І чоло — поламана кладка.
Любов, ти моя молода,
Відлуння, минулого згадка.

Кохання зрадливе, як день,
То дуже гаряче, то хмарне,
Лише у акордах пісень
Незмінно жагуче і гарне.

* * *

Колеса гірко склипують
У серці різблять жаль.
Он, там горить за липою
Небес дзвінка емаль.

Відстала бігти вулиця,
Хрестом склав руки млин.
Хатки-сирітки туляться
У пригортах долин.

Верба схилилась в кучерях —
Струмки зелених сліз.
Мов дівчина засмучена,
Благаюча: вернись!

Прощай, прощай, повторюють
Колеса навмання —
Пливе медами чорними
Моя свята земля.

* * *

Як хочеш мандрувати в віки
Прийдешні і минулі,
Заглянути в усі кутки
Чудес земної кулі

Не треба пашпорту, ні віз,
Ні почестей, ні грошей.
Тебе пропустять радо скрізь
І скажуть мило: прошу!

Заходь, гостюй у королів,
Живи, мов лорд, в палаці,
Або мандруй на кораблі,
Якщо на дива ласий.

Як хочеш знати, хто і як,
Став славним і багатим,
Це дуже легко може всяк
Без труду відгадати.

Збагнути досвід поколінь
Любов і ворожнечу,
І доль людських гіркій полин
В один можливо вечір.

І не потрібно аж життя
Приносити в офіру.
Книжки розкажуть про буття
Відверто, тепло, щиро.

В. Ворсکло

ПІСНЯ

Ой, піду я пошукаю зілля-чару
Наварю і причарую собі пару.
Чи ти хочеш, чи не хочеш — стану мила,
Бо у чараках, мій коханий, долі сила.

Будеш, будеш цілувати мої губи,
Будеш пестити, казати: — моя люба.
І пришлеш сватів до мене у неділю
І заграємо з музиками весілля.

Наварила зілля-чару і, ой леле!
Рушники у візерунках доля стеле:
Мицький втратив свою пиху — не впізнати
І до серденька припала вбога хата.

Протоптав до мого двору мицький стежку
Дарував мені намисто і сережки.
Пригортав, коханий, пестив, брав за ручку
І на пальчик він надів ясну обручку.

Але раптом він розгніався без причини:
Обдурила ти мене моя дівчино!
Заманила, завела і загнудзала
Ти, причепо, була б щезла і пропала!

Плач дівчино, виплач серце, очі карі
Мабуть-мабуть та непевні зілля чари.
Розлетілося подружжя — море болю.
Не чаруй! Не причаруєш свою долю!

ВЕСНА

Розплелись струмки, мовкоси
Сонце садить зелень-чар.
І весну стрічає босу
В лузі підліток-вівчар.

Сад — білюча намітка,
І повітря свіже — хміль.
Розцвіла душа, мов квітка,
Де-не-де росинка — біль.

Про пальто забудь, не згадуй!
Теплий одяг — вітерець.
Летіться щастя квітопадом
У мільйон палкіх сердець.

І дівча не те, що вчора —
У очах горить весна,
Мов дістала із-за моря
Від коханого листа.

* * *

На конях, на конях, на конях...
Легенда, неначе жива,
І ворог несеться в погоні —
Копитами збита трава.

На Київ, на Київ, на Київ
Петлюрівське військо іде.
Прапори цвітуть, майоріють
Вкраїнська держава гряде.

Щоб жито росло колосисте
Не кату, а хліб для селян,
Щоб вільна котилася пісня.
Ланами, немов океан.

Не марно вмирали герої
В нерівних, кривавих боях,

Щоб ми полюбили з тобою
Свій край, несплямований стяг.

Синам розповіли, онукам
Про батьківські славні діла,
Щоб меч брала молодь у руки,
Щоби Україна цвіла.

Богдан Рубчак

ІНТЕРЛОДІЯ

Не повторю прадавню притчу,
І не викличу днів зачаття:
Я на вашім сучаснім витчу
Вічний знак ваших душ закляття.

Знатимете: ваш час — заслона,
Ваші очі не бачать Цілість,
Ваші душі не знають Лона,
І закрито вам ваші цілі.

Потім вийду в порожнє поле,
І здеру з свого тіла шати,
І заставлю я тіло кволе
Пісні в птиці вогню шукати.

А як мукам моїм не звірить
Істин ясних язик стосяний,
Порину я в холодні вири,
Щоб достати вам ключ до Тайни.

ПРАОСІНЬ

Ясною сіткою спокій простягся, спочив на днях
І зв'язав їх у великий золотий м'яч.
Проте, засихало синьо-змістіste знання,
Що вітер висвище знову зими холоднє ім'я.

Я стопи поранив на лезах своїх путів,
Серце поранив тремтливим туги вогнем,
Бо полум'я Тайни в долоні схопити хотів,
Щоб заперечити світові: щастя мое не міне!

Засни, суворосте кар. О! навіки світ увільни.
Хай буде на небі часу золотий м'яч.
Хай не буде на небі більш образ моєї вини:
Завершення болю — Христа розп'яте рам'я...

* * *

Нагадує квітень червні
І серпні спілхих корон.
З думок виростають первні
Майбутніх золотих грон.

Прадавню, древню данину
Приносиш вікам і ти,
І шуму, мов голуб злінув,
Пильнуеш, щоб він не втих.

Лиш потім, потім, як віти
Нестимуть серпня плоди,
Згадуватимеш квітень,
І схочеш з вина — води.

(З недрукованої збірки "Камінний Сад")

Володимир КРИМСЬКИЙ

З НОВЕЛІ

Жорстокі

СВІТАНКИ

Марія пішла в напрямі лінівової залізнички. Годину — півтори пізніше вона сиділа в прекрасній улоговині, дві тисячі метрів над поземом моря, і, заплющивши очі, підставляла сонцю та вітрам злегка смагляве обличчя, на якому думки про минуле віdbилися двома прямовісними зморшками, що перекраювали чоло. Струнка постать у темно-синьому костюмі ставала ще стрункішою на тлі снігів.

В усьому тлі відчувалося відпруження, безвладність, спокій.

Внизу розкинувся Інсбрук, розділений Інном на дві частини, з яких кожна чорніла квадратами, прямокутниками і безформенними кlapтями дільниць. Віяв вітер, і перекочувались хмари, затуляючи час-до-часу бліде ще, лютневе сонце.

Марія, закривши очі, не спостерегла, як вітер, підглянувши її неуважність, почав котити її капелюха по іскристо-блій рівнині, біля готелевої улоговини. Із задуми розбудив її голос:

— Вибачте, це, мабуть, ваш...

Слова урвались, і Марія, вдивляючись, пізнала давно знайоме обличчя. Підвелась на ноги, повна радісного пориву:

— Це ти! Хто ж би подумав, що ти тут!

— Так далеко від нашого міста.

В голосі мужчини слово "нашого" зазвучало дивною інтонацією, незбагнutoю спершу та повною відгомону минулих днів.

— Сядь, сядь, оповідай.

Це Марія.

Мужчина приніс лежак і, примостившись біля Марії, хвилину мовчав. Вона, примкнувши легко очі, непомітно всміхалась. До спогадів чи до дійсного — не відомо.

— Я ж не образ у музеї, говори, а не розглядай мене.

— Це минуле пригадую...

Марія розплющила очі.

— Що було з тобою?

— Нічого особливого, це за тобою слово. Ти тепер "герой".

— Ти думаєш...

— КЦ — страждання — почесь — відкриті двері.

Марія гостро перебила.

— Будь щирий: куди нам відкриті двері? Ти втратив уже почуття дійсності? Я не сподівалася цього ніколи. А, може, ти так змінився від часу, коли ми бачилися востаннє. Пригадуєш?

— Чи я пригадую?

Юрій бачить картини:

...Тисяча дев'ятсот сорок другий рік. Осінь, ні, це вже початок нашої зими: грудень. І наше місто. Вони знали прекрасно та докладно не лише всі вулиці та будинки, площи та закутки, але й усіх "наших" людей. Могли зважити, як мало хто інший, свої сили. І це були дні та ночі, ранки та вечори, повні напруги і дожидання. Це була гра: ризикована і на велику ставку, вона звалася — життя. І ризикували. І відчували великий час і велику гру. І оцінювали один одного, й гартувались тоді людина. І відпадали по шляху слабодухи, і родились міцні. І оформлювались люди наших днів, ідучи по етапах власного життя. Ворог та боротьба переводили в дійсність найкращий закон життя: селекцію. Це були дні, що іх не забути ніколи, як не забути днів буревійної молодості. Це були зустрічі людей та подій. Вони закарбувались у пам'яті, в душі, в мозку. Раз назавжди. Їх вирвати не в силі був ані друг, який спроневірився, ані ворог, що вдарив несподівано, ані союзник, що зрадив. Які інші теперішні дні, коли тріумфує попутник. Це доба м'якущих людей. І лише радісне почуття давала свідомість, що знову прийде час, коли вогнем чину загоряться дні на рідних нивах і серед мурів рідних міст. І знову... але Марію таки цікавить: Чи він пригадує їх останню зустріч? Так! Це був вечір. Падав сніг. З піль залитають вітри і женуться Личаківською, губляться між домами та площами, де вони — Марія і він — ждуть... Як завжди. Як майже щоденно. Минають хвилини — чверть години — півгодини. Хто знає, що значить це дожидання когось, хто мусить прийти, хто приходить кожної днини і лише тоді забариться надовше, на роки чи вічність, коли йому на шляху стане одна перешкода: підступ ворога. Годинник десь б'є раз. Ще хвилини. Ще дивляться у темінь Францісканської вулиці, ще шукають очима знайомого сильвету, але — намарно. Розходяться. І кожен несе з собою одну гадку, якої висловити покищо не в силі. Ще зустрінуться завтра. Час і місце те саме. Вітер сліди замітає дрібним снігом... Ще бачаться в трамвайному вагоні. Але вони тепер чужі та далекі: незнайомі. Ранком звістка: ждали надаремно. Ворог не спав. І знову день. І знову вістка — пропали інші. І дні за днями — і люди пропадали одні за одними. Хтось ішов, указуючи шлях людям. І тоді прийшла ніч, і тихо під двері підкравися темні постаті. І образлива лайка, і стихаючий гук мотору. Марія опинилася теж по той бік сірих мурів. Так, тоді вони бачилися востаннє.

— А потім?

Марія оповідає зовсім коротко. Її звільнili. Вона виїхала на село. Відпочити. Та спокою не було серед сільських просторів, це була мука вимушеної бездіяльності. А поруч свідомість, що відпочити треба, що сил набрати треба, що зникнути з оvidу на короткий хоч час треба... І Марія повернулась до "нашого" міста. Та за той час багато змінилося. Воно стало вже не Маріїне. Проходила тепер вулицями і, розглядаючи знайомі обличчя, ненавиділа себе за цей утрачений час шістьох чи сімох місяців. Марнувала час. Якесь нещирість оповила її серед нових людей.

Явась підозра та розбіжність думок. І тоді, сама не знає як, почав будитися десь у підсвідомості жаль. Це був жаль за минулим, за днями ранньої молодості, і болюча думка, що вона не взяла своєї пайки з життя. Це був лише однобічний погляд на свої дні та роки, на свої діла та почування. І почало відзвіватися десь затрачене — не прожите — незбагнute. Це якась туга за легкою безжурністю та довір'ям до людського слова, це якесь напівсвідоме бажання любови й тепла. Відчула палку жадобу бути комусь близькою своїм жіночим єством, своюю любов'ю. Мати когось невід'ємного, свого, цілого, тільки для себе, для себе одної. Думалось: вона спроневірюється в самій собі... Але думки поверталися серед тиші ночі, серед міського гамору, серед лиць, які сміялися сонцю назустріч, серед вечорів, які пахли зрілістю літа. Гнулись віти думок і падали плоди: треба було зважитися. Тоді Марія зустрілася з ним. Так, це осінню ранньою стиг видноокруг, і місто чорніло камінням будівель. Це загоралися світла дальнього львівського вокзалу, і колихались вагони. Це була зустріч із Ігорем. А потім — потім... Марія провела рукою по обличчі. Замовкла. Враз, відганяючи спогади, сказала:

— Це все... Досить.

Дубровський:

— Ти знаєш, де він тепер?

— Мабуть, там — у Карпатах...

Дубровський шукає в пам'яті слів потіхи, але вони такі убогі та беспомічні, що він знову ховася їх для себе самого. Мовчить. І Марії більше привітна ця мовчанка. Знову заплющила очі, вітер кучері розвиває.

— Пам'ятаєш — на Високому Замку? Пам'ятаєш — чвірка, і музей, і Волоська церква, і Єзуїтський сад, і площа Юра. І вечори. Наши...

Марія раптом:

— Як ти думаєш, становище наших у Карпатах безвідходне?

Дубровський знає, скільки ваги Марія кладе на відповідь, там, адже, і є він.

І Дубровському боляче, стискає щось груди, і він рвучко повертається до Марії:

— Мені треба йти... Побачимося ввечорі... Гаразд? Кафе "Тіроль"? Гаразд.

Нікне Марія в глибині улоговини, вітер хмарі щораз то більше збирає, десь вечір за горами надходить, снується долинами, підноситься вгору.

**

Дубровський курить цигарку за цигаркою. Він відкриває, прийшовши додому, напіврозбиті повітряними налетами двері кімнати, перекладає з місця на місце книжки, стучить пальцями об стіл. Насвистує якусь мелодію, а за нею — спогади кін'ими перевалюються. Урвав. Сів на ліжко. Устав знову. Вийняв якусь коробку. Відкрив її і хвилину шукав щось між дрібничками. Знайшов. Повертає до останніх променів сонця. Золота обручка. На ній — Марія.

Марія... Пригадалися дні та люди.

...Карпати. Фронт. Відходили та надходили війська. Зривалися мости, глухо громіло в проваллях. Меркли дні, пожежами барвилися вечори. І ніч. Одна з багатьох. Ясна, зоряна. Тиша. Вору-

Читачам, які бажали б докладніше познайомитись з літературною творчістю Автора, рекомендуємо збірку його новель "Етап", з якої взято цей уривок.

шиться гілка, і тихо злітає на землю сніг. Стежками йде стежа і стежить. Вся — служ. Між двома противниками. На землі свої — не свої. Іде і Дубровський. На момент забуває про місце і час. Пригадується дитинство, забута казка про місячне сяйво, про гір непорушну тишу, про духа лісів, що заснув зимовим сном, і про лихого демона нетрів, який причаївся десь під деревиною та жде жертв. І він заведе її в провалля, штовхне в плечі і реготатиметься тоді над її загибллю диким сміхом вітру, який снігом замете слід людини.

Це був грудень, і була ніч. Тоді зустрівся востаннє з Бучмою. Уже сіріло, коли опинилися край села. Там ворог. Відділ розбився на групи і пішов у атаку. Звичним способом партизан. І коли годин три пізніше підраховували втрати, Дубровський зайшов в останню хату. Там саме Ігор Бучма. Треба було лише одного погляду, щоб упевнитись: смерть на порозі. Замкнути перед нею двері — не було вже сили.

На подушці бліде обличчя. Чорні густі луки брів. Великі очі дивились ясно та тверезо. В них свідомість приреченості. Ворушаться уста:

— Треба прощатися, не переч, це очевидно.

У вікна — світанок. Червоніс небо. Будиться життя.

Бучма повернув голову. Задивився на небо. В погляді — біль та свідомість недовершеного. Скільки вже тих світанків довелося пережити, а соняшної днини — жодної. Бучмі здається: якесь прокляття на розпочатому ділі, якийсь дух заперечення. Було — ось-ось. Уже лежала правиця на перемозі, і знову вона висміується, і знову тьма. І знову погорда сильних. І всі світанки — мертвими залишились. День таки не приходив.

Бучма взяв Дубровського за плече. Очі світять гарячкою. І ще каже, що кожен з них роками не мав свого власного життя. Жив для всіх. Себе мав за останнього. Але він споневірився... Захотілося мати свій круг, свою родину, свою... і він оженився. Це було недавно. І цей маленький світанок його особистого життя — залишився теж лише світанком. Він — Бучма — тепер відходить, а вона... А були так коротко... День... І розлука. Вічна.

Дубровський вперше чув, що Бучма мав дружину. Це була його мала таємниця. Про неї нікому не згадував, навіть йому, найкращому другові. І тепер останнім зусиллям він здіймає з пальця обручку:

— Схорони. Ти її ще зустрінеш... Ти її знаєш. Там викарбоване... Вона...

На вустах піна крові. Останнє зусилля, мов хотів сказати якесь слово, але голова похилилась набік. Ще ледве чутно:

— Я йду...

(Закінчення на стор. 29-ї)

СПОГАДИ З НЕДАВНІХ ЛІТ

Від синього Дінця до бурої Ками й назад...

IV. "СМЕРТЬ ПАНІКЕРАМ!"

Та ю яка ж ти прекрасна, наша рідна земле! Hi, не вірю, не можу повірити тим поетам, що твердять ніби справді любити і збагнути красу твою можна лише стративши тебе. Як же повірити їм, коли серцю становиться тісно у грудях, дивлячись на твої безмежні лани могилами вкриті, повиті дрімотою гаї, квітучі луги, мережані срібними стрічками ставків і річок? Як легко дихається на повні груди твоїм запашним повітрям, як бадьоро відбивається крок по твоєму шляху, як хороше співається пісня твоїх славних синівоборонців — далеких предків наших! Де ж тії очі дівочі, щоб змогли викликати таку ніжність в серцях молодих, як ти викликаєш? Де ж той голос милий, на який би полинули сотні юнаків так, як ось линуть на твій? Не зазнали ми щастя на тобі, наша рідна земле, бачили його тільки в снах та у мріях та ю з того ограбовано нас дуже рано. Але з нашої любові до тебе нас не ограбує ніхто! Це ж ти сціляла наші рани і вливала сил молодих, щоб жили ми ю виростали і ми іх вертаємо тобі в цей грізний час коли зайдя-напасник шматує гранатами красу твою десь над Сяном-рікою, з димом пускає села і в прах обертає міста твої, вбиваючи мирних трудолюбивих дітей твоїх. О, скільки встане нас за тебе, Україно! Богнем і зализом зустрінемо ворога, молодими грудьми загородимо шлях юму до твоїх квітучих ланів!..

Заклопотаний капітан виглянув на голос нашої пісні в вікно і усміхнувся. Відложив якісь папери, що тримав в руках і вийшов на ганок перед яким на струнко стояв наш батальйон. Побіч ганку в тініах акацій лежало з пару десятків змобілізованих, що чекали відправки в частину. Біля деяких голосили жінки, плакали діти.

— Товаришу капітан, 452 учні ремісничої школи, які виявили своє гаряче бажання стати добровільно в ряди дієвої армії, чекають на ваш наказ! — відрапортував Ілько.

— Здраствуйте товариші!

Здрась!

— Ну ю молодці хлопці! Таких сам особисто на самий Берлін повів би! Вашого патріотичного прикладу країна не забуде і я від її імені дякую вам за вашу готовність бити ворога. Але, на жаль, вашого бажання не можу задовольнити. Ви ю молоді, хлопці — вам треба вчитись, а бійців в нас вистачить не тільки на німця, а ю на цілий світ. Пройде ось пару днів і ми піднімемо таку незчисленну силу від якої трісок не лишиться від фашистів. Але не забувайте, що для перемоги

Григорій СКИТ

Продовження
з попередніх
чисел
"Молодої України"

нашій армії потрібна буде зброя, потрібний міцний тил і ви тут багато зробите для розгрому ворога, коли будете чесно і віддано виконувати свої обов'язки. То ж даю вам наказ: вертайтесь в свою школу і там в клясах і майстернях громіть ворога і будьте певні, що він падатиме на фронті від ваших трудів. Товаришу командир, наказую завести всіх в порядку до школи і докласти про все директору, а я подзвоню юму. Допобачення, хлопці! Бажаю успіху ю перемоги!

Словами капітана — як відро води на гарячі голови: ремствували хлопці, не хотіли чути про школу, але нічого не зробиши. Дисципліна — треба вертатись.

— Так і війна кінчиться без нас, сиди в цій норі смердючій, — нарікали, вертаючись назад.

— А може ю не скінчиться — була ж перша війна чотири роки...

— Ну то було за царя — які тоді були генерали, яка техніка? Тепер не те, ось побачите через два місяці розгромлять фашиста в пух.

— Та кажуть і в німця техніка сильна — он з Франції мокрої плями не лишилось за місяць.

— Ну, французи — бабники... Просвистіли Францію.

— Запорожців би на них, ті б навчили як на війні скакати в гречку.

— Припинити розмови! Підтягнись! Візьми ногу! Запівало пісню! — скомандував Ілько, що ввесь час від воєнкомату ішов мовчки, зосереджено над чимсь роздумуючи. Та пісню не довелось заспівати. Поки Степан прокашлювавсь, з початаму, який саме минали, вибіг үрядовець ю підбіг до Ілька.

— Гайдамака є серед вас? — запитав.

— Є. Я Гайдамака — відповів Ілько, помітно бліднучи.

— Телеграма.

Прочитав одним поглядом і... за серце вхопився. Щось певно страшне там написано, бо таким ще не бачив Ілька: був блідий і занімілій. Пройшов кілька кроків і майже впав на придорожню лавку.

— Степане, води! — гукаю Степанові, а сам миттю біля Ілька. В затисненому кулаці невеликий клаптик паперу з написом: "Приїжджай немедленно, умерла мати."

— Веди хлопців до школи, а я поїду, — промовив нарешті ковтнувши води Ілько, — телеграму віддаси директору, а я телефоном попрошу в нього відпустки.

— А може б хтось інший, а я проведу тебе хоч до станції.

— Степане, веди хлопців і доложиши про все директору.

— Добре. Щасливої дороги, Ілюша, не журись — може ще й неправда. Знаєш, які люди бувають? Ілько усміхнувся: "Потішай", мовляв.

Деякий час ішли мовчки, занурені кожен в собі. Ілько своїм болем, я клопотом, як і чим його потішити. Згадав про Галю — може це приємно буде йому.

— Ілюша, а що переказати Галі як вернусь — запитав обережно, — вона ж запитає про тебе.

— Нічого не кажи. Зрозумів? Ні слова. Вона для мене вмерла ще вчора. Думав на фронті похоронити й згадку про неї . . . Полетів, а стареньку забув, а я ж в неї один-одинокий в світі. І от сирота кругом...

— Не журись, Ільку, знаєш — "все йде, все минає", а дід Миколай — сторож в моїй колишній школі, на це було каже: "На все Божа Воля, дитино, без неї й волос з голови не випаде".

— Боюсь, що Бог тут ні причому. Півтора року старенька мучилася — вночі на праці, а в день під тюрмою, що вона намерзлася, що вона напла-калась, я ще взагалі дивуюсь як вона все те пережила... Батько мій був капітан — герой, скажу тобі, яких і в фільмі не побачиш. Забрали в 37-му й випустили беззубим стариком, якого й мама не могла піznати... І за що? "По ошибке вишло, товаріщ Гайдамака — ізвініте." Ще й як на сміх підвісили рангу й орден почепили та й погнали на Фінляндію. "Проклену тебе сину," — сказав, від'їжджаючи, — як підеш у військову школу. Ти знаєш, що йтимеш учитись убивати людей, дітей сиротити, матерям вкорочувати віку? Іди туди, де вчать помагати людському горю, яким уся земля переповнена". Не слухав старого — хотілось піднятися вгору, якнайвище, щоб звідти побачити й піznати за що ж йому забрали здоров'я і силу, за що в сорок років зробили з нього старця й інваліда...

— І я про це думав, Ільку, давно думав — ще від 33-го. Не мав з ким поговорити так як оце з тобою. Твій батько хоч вернувся, а мій же майже там і вмер, бо додому вже тінь його з того світу вернулась та й відішла незабаром.

— От бачиш, а неслася ж нас лиха година воювати. За кого, за що? Щоб ще більше виростало отаких безбатьченків, як ми з тобою. Добре, що хоч капітан не був такий дурень як ми, а то б спохватились та пізно.

— Але ж, Ільку...

— Мовчи. Знаю, що ти хочеш сказати. Рідна земля, батьківщина... Нам треба піznати спершу хто це нам жити не дає на рідній землі, хто наших батьків без війни убиває, бо вони десь тут, між нами і напевно не спішать бити німця...

Не перечив йому. Навіщо? Добре, що хоч навколо нікого немає — можна ще в халепу попасті. Все одно я не зможу тепер доказати йому, діткнутому горем до живого, того, про що в нас ніколи не було та й напевно не буде двох думок, про те, що воювати ми маємо за що. На станції стояв "товарняжка" готовий до відходу в потрібному напрямку й Ілько вирішив скористати з його послуг.

— Ісь, здоровий і щасливо вертайся — разом краще буде шукати тих, хто нам жити не дає. Може таки знайдемо...

— О, тепер знайдемо, напевно знайдемо, якщо до того нам голови не повідривають. Обнялисъ, аж по слозі пустили — ніби передчували, що не на пару днів прощаємося, а на довгі тривожні місяці...

Хлопців не дігнав вертаючись, зате зустрів недалеко школи нашого "з'явлені" Карпа Максимовича. Це наш веселий приятель, якого ми бачили вічно в якомусь старому лахмітті, в сажі, але постійно з байдорою усмішкою і безліччю до сліз веселих анекдотів про жидів, циганів та кацапів. Крім того ми тримали з ним торговельний союз, в основі якого лежав товарообмін: він доставляв нам махорку, а ми йому сухарі та окрайці хліба, якими й годував своїх дітей, бо зарплати, мовляв, "тільки на комсу хватає".

Ішов на зустріч сильно "під мухою" і на все поле затягав під гармонь стару солдатську: "Последній нонішній деньочек гуляю с вами я друзязя"...

— А, доброволець, здоров, браток. Ну, навоювався? Та й дураки ж ви, признаюсь тобі, хоч і в школах учились! Сідай, спочинем та закуримо, щоб дома не журились, — поклав гармонь на траву, й поліз у кишеню за кисетом. — Свіжа — вчора насік, закурюй... Так куди ж ви ото хвости позадирали? Чого? — спитати. Пороху ви ще не нюхали, понюхали б — вдруге не закортіло б. Я нюхав і на Хасані, і в Западній, і на Фінляндії, ой, нанюхався — ворогові не бажаю! Да, кажеш, "за родіну, за Сталіна", а, не байсь, відбило б пальця, так рідну маму кликав би. То-то, браток. А за що, за яку таку радість, спитати би тебе? Чи пожило, чи добре з'їло, чи чисто одяглося? Пухло десь з голоду, до школи босяком бігало — вчилось... І що з того — ось загнали в кузню і куй...

У мене з дива ширились очі: звідки він знов про це, цей чудакуватий Карпо Максимович, та ж його, здається, ніколи нічого крім лазні та анекдотів не цікавило, а тепер ось, раптом, ніби з душі читає?

— Чого так дивишся, думав, Карпо дурачок — нічого не знає й не бачить, а я, брат, все чую і бачу та мовчу. Тут тоже душа чоловечіська . . . научив би я вас не так як той нероб пузатий. Небойсь, трусонув, як почув про війну — урветься лавочка, бо воювати це не язиком клепати, бачили таких — перші тікають, якщо свій не вгратить кулю в потилицю.

Придирчивий помполіт не міг похвалитися серед учнів своїми симпатіями і Карпо Максимович це знов. Це й менше дивувало, але та безпощадність, з якою він його "роздільував" була дивною. "Що в п'яного на язиці — те в тверезого на умі," кажуть. Скільки ж цей чоловік міг виносити в душі ненависті, скільки він знов зізнав такого, про що я не мав жодної уяви і не знов зізнав би цього, коли б не випадок? А він не вгавав...

— Ось у мене тройко як гороху і четверте от-от не видно . . . Шо ж вона з ними сама робитиме? А ти йди, Карпе, за тих паразітів лоба підставляй,

**

хай тебе вб'ють як барана, або вбивай такого ж як сам сірому...

— Але ж Карпе Максимовичу, вони ж на нас напали, бомблять міста, вбивають невинних людей, землю нашу забрати хочуть!

— А ти відкіля знаєш, хто на кого напав? Був ти там, чи питали в тебе поради? Знаєм як Фінляндія нападала . . . А землю вже без німців забрали... Замовк, затоптав недокурок і, взявши грудку землі, довго мовчки розтирав її в чорній порепаній долоні. — Земля . . . тільки ѹ нашого, що подивимось на тебе. Мав сорок соток городу тай те забрали. А ти кажеш землю забрати хочуть! Що ж вони забиратимуть? Га? Мовчиш . . . "Пролетаріату нечево терять", — казав покійний Іліч, — крім собственних цепей". От воно ѹ є. Не вчив вас цього пузатий, то я навчу. А на могилу скрізь землі хватить. Гляди, піди та виляпай, що Карпо контру розводить.

— Що ви, Карпе Максимовичу, і ви могли подумати про мене так?

— Не бійсь, знаю, що не з таківських. Для острожності сказав — Карпо знає з ким про що говорити, а втім, чорт з ним, і так всеодно пропадати.

— Ну, не всім же й пропадати, хтось переживе, після війни заживуть краще як ось ми. Хто з нас мав те щастя? Ніхто. Але Батьківщина є Батьківщина і в тяжку хвилину її треба боронити, не роздумуючи над цим...

— Це стара байка, не раз вже її чули. На Фінляндії те ж саме казали: "победім — заживом!" Ну й зажили от . . . А Батьківщина . . . Ех, хлопче, та що тобі казати, поживеш — пізнаєш цю Батьківщину . . . тепер пізнаєш . . . Ну, буду йти — на 10-ту треба в воєнкоматі бути, — звівся Карпо Максимович на ноги й перекинув гармонь через плече.

— Заходив оце з хлопцями попрощатись. А де ж це Ілюша? Ага, згадав, бідний хлопець своє горе має. Поздоровляй його, як вернетесь, а на біду не напрашуйтесь — вона сама до вас прийде. Ну, прощай Гришка, — стис руку міцно, гаряче. — Ви, того . . . не забудьте часом відвідати Карпових сиріток . . . кусочек хлібця занести, як матимете лишній . . .

Не стримав сліз, хоч як намагався. Схлипнув і притиснувся лицем до моого плеча. Чи від сліз його гарячих, чи від слів пристрасних, як вогнем вплекло мене те місце ѹ розлилося по всьому тілі.

— Ой, война, война — будь ти проклята, душотубко люта! — це були його останні слова, після яких, ніби соромлячись своєї малодушності, Карпо Максимович відвернувся і пішов шляхом тиляючись. Пішов, не оглядаючись. Довго дививсь йому вслід і криком кричало серце: "верніться, Карпе Максимовичу, до своїх дітей — я піду за вас" . . . — та уста мовчали. А він, ніби хотів заглушити цей крик, вийшовши на могилу, розтягнув гармонь і на все поле затяг:

Харашо тому германцю
На кобилі воювати...

Не заглушиш, бідний Карпе Максимовичу . . . Довго пектимуть плече моє твої слози, довго лунатимуть твої останні слова . . .

Наступний ранок знову застав мене з відкритими очима — я не міг стулити їх цілу ніч. Та тепер причиною були вже не дівочі й словоїні пісні — їх не було чути цю ніч. Як блідли й зникали всі вчораши турботи, які вони були мізерні й далекі тепер. Їх застутило всього на всюого одне, але яке ж багатозмістовне слово: ВІЙНА!!! Це не веселі хлоп'ячі забави, це не оглядини якогось там "Чапаєва" чи "Волочаєвських днів" і не читання Острровського чи Шияна, ні — це справжня війна. Що ж вона принесе нам? Перемогу над фашизмом, краще життя, чи руїну? Напевно останнє . . . Так, руїну, голод, смерть, слози . . . Це зміст слова ВІЙНА. За ним крилися і голодні діти Карпа Максимовича, і розпучливі прокльони його самого, і жіноче голосіння біля воєнкомату, і "среді мірнаво насілення єсть жертви", і навіть притищений шепт моїх товаришів і спалах їх цигарок десь в кутку під ліжком (такий наказ з вечора — не говорити голосно й не курити).

А третього дня вечером помічний дижурного сповістив наказ директора: негайно всім старостам груп явитись в директорський кабінет. Ілька не було і я мусів його заступити.

В директорській нас чекало троє: сам директор з насторбуреними вусами (значить біда буде!), помполіт і незнайомий в напіввійськовому. Коли наша двадцятка була "наліцо" — несподівано на дверях, ніби злід землі вирости два мільтони з револьверами в руках й закрили двері. Ми здивовано перезирнулись. Та голос незнайомого відвернув нашу увагу від дверей. Він встав зза стола, вискочив на середину просторого кабінету й, звертаючись до нас, майже закричав по російськи:

— Фашистська Німеччина напала на нашу батьківщину! Наша геройчна армія відбиває жорстокі атаки ворога на кордонах держави. Но ворог не тільки на кордонах, він пробирається в глибоке запілля. Так, він усюди намагається підірвати силу нашої країни! І він втиснувся поміж вас!

Чорт побери, які новості, а ми й не думали й не гадали, що ворог так скоро міг дістатися аж "межі нас". Мовчки здивовано перезирались то межі собою, то на промовця. Котрий же це з нас ворог?

— Да, он здесь незвідім, — продовжував незнайомий, — но он между вами!

Різкий телефонний дзвінок перервав його мову.

— Вас товариш секретар, це вам, — подав помполіт йому трубку.

— Слухаю... Не можу товариш капітан, я вам останній раз говорю, що не можу — я занятий. Що? Да я вам руским язиком повторяю, що я повинен його викрити і раніше я звідси не вийду... Пішли ви к чортовій матері! — кинув трубку секретар і сердито пробурчав, — ідіот, сумасшедший парашутистов видумал.

— Ворог спровокував вас не підчинятися вашому начальству і кинути училище всупереч категоричній забороні, — кричав уже знову до нас секретар, — ви залишили ваші пости, на яких вас поставлено, ви . . .

Це нас приголомшило. Де ж пак — за таке патріотичне діло, яке ми вчинили, ми найменше чекали доброї статті в газетах, а тут раптом виходить, що ми спровоковані ворогом...

— Я даю вам п'ять хвилин до надуми — або ви вкажете, хто вас спровокував, або я поступлю з вами згідно законів воєнного часу. Я жду.

Ми ждали також. Ми мовчали. Ця мовчанка довга, хоч тривала не більше двох хвилин, здалася нам вічністю. Ми кожен собі намагались пригадати, хто ж з п'яти сот учнів тоді в неділю перший вигукнув "На фронт — смерть фашистам!" Пригадати було неможливо, бо кричали, здається, всі і кожен з нас тут присутніх вважав себе першим. Тоді секретар попросив у директора список старост груп і, одержавши його, гукнув:

— Гайдамака, шаг вперьод!

— Гайдамаки немає, тов. секретар, — відповів за мене директор, — він у відпустці.

— В отпуску? В воєнное время? Да что в вас, чорт побері, за порядкі?

В нього умерла мати і я не мог єго не отпустіть, — перейшов на російську мову директор, що мене не мало здивувало, бо це я чув вперше.

— Хто заступник?

— Я, — виступив я на крок наперед.

— Хто вас заставив кинути училище?

— Ніхто. Всі постановили й пішли.

— За всіх не росписуйся, відповідай за себе! Хто тебе підмовляв?

— Товариш помполіт сказали, що фашисти напали, а раз напали — треба їх бити.

— А петлюрівські пісні, хто навчив вас співати, тоже помполіт, чи можливо сам директор? — кинув він сердитим оком на обох, що сиділи за столом.

В директора при цих словах вуси стрибнули вгору й так застигли, помполіт зблід, як полотно і його нижня губа затанцювала.

— Петлюрівську? — широко здивувався я, — та ж Петлюра бандіт, а ми співали козацьку...

— Молчать, сволоч, — скаженів секретар, — я вас научу всех!!! Постреляю как собак, мэрзавци, предателі! — вихватив з кишені пістолет й тикнув під моїм носом. Розуміється, що я "замолчал" в ту ж мить і позадкував до решти хлопців.

— Зберіть патрони для німців, секретар, — почули ми в цю ж мить громовий, однак спокійний голос знайомого нам капітана з воєнкомату, — а хлопців залиште в спокою. Ми оглянулись. У дверях, підпираючи головою одвірок, стояв капітан, а зпоза нього зза плечей визирали ще два військові.

— Ви? Да як ви смієте вмішуватись у мої справи?

Чи ви вже прочитали книжки М. Шлемкевича
УКРАЇНСЬКА СИНТЕЗА ЧИ УКРАЇНСЬКА ГРО-
МАДЯНСЬКА ВІЙНА (Ціна 0.60 дол.)
ЗАГУБЛЕНА УКРАЇНСЬКА ЛЮДИНА
(Ціна 1.75 дол.)

Дискусію над проблемами, порушеними в цих книжках, Автор провадить у "Молодій Україні" та в "Листах до приятелів".

Вклучайтесь в дискусію, надсилайте Авторові запитання на адресу нашого видавництва.

— Дуже просто — фашисти скинули в нашому районі парашутистів, треба негайно організувати облаву, я прошу вас, товариш директоре, допомогти мені своїми учнями, — закінчив по-українськи капітан.

— Добре, беріть, — озвавсь директор.

— Не сметь! — зарепетував секретар, — я нікого не отпущу покудова не викрию німецького шпиона!

— Да ви с ума сошлі, секретарь, — підступив ближче капітан, — где ви іщете предателей? Среди ребят, патріотический пример которых нада всем наследовать?

— Наследовать?! Да я вас немедленно под воєнтрибунал! Арестовать єво!, кинув він міліціонерам, але ті не зрушили з місця. Нам починало бути дуже цікаво. Не треба казати, що наші симпатії були за капітаном і на один його рух з секретаря і "Лігавих" не лишилось би і ключа. Капітан зблід і ступив крок вперед до секретаря.

— Що ви сказали?

Та в цю ж мить страшений вибух стросонув кімнатою. Згасло світло, забряжчали шиби. За першим вибухом другий і третій, а потім все стихло. Ми, розуміється, лежали покотом на підлозі й чекали кінця світу, який чомусь не надходив. Коли знову за хвилину засвітилось світло, ми побачили капітана біля вікна, як він відхиливши заслону, дивився на три вогненні стовпи над аеродромом за сосновим бором.

— Зірвали склади горючого, — ледве чутно донісся його голос, ніби з того світу, а потім скоро обернувся до директора, який так і прикипів до стільця:

— Негайно вистройте учіліще і слухати моїх наказів, а вас, мэрзавець, я научу где іскать предателей, — кинув він, виходячи, секретареві, який трусився під столом.

(Далі буде)

B. Ворскло

Ти мені дав подарунок
Не зітхання, не цілунок
І не усміх променистий,
І не погляд швидко-бистрий.

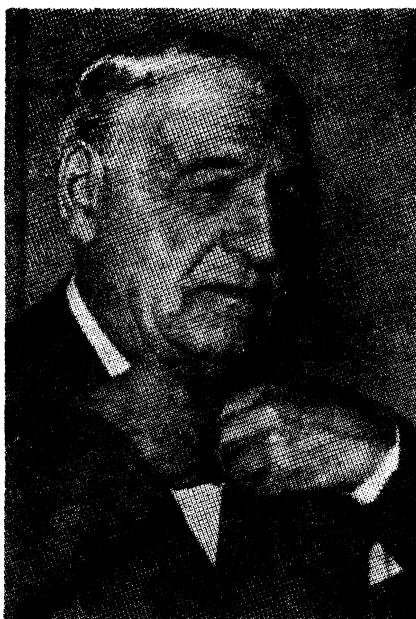
Він не згубиться в дорогах —
Він чекання, він трівога.
Твій дарунок — жаль, розпушка,
В серці вибита розлука.

Твій дарунок — спомин вічний:
Риси різблені обличчя,
Юности безсмертна квітка
Ти її мережку виткав.

Вплів узори кольорові:
Чорні-чорні рівні брови,
Сірі-сірі мудрі очі
У душі лишив дівочій.

Твій дарунок дуже часто
Час нагадує квітчастий,
Він окрасив кожну хвильку
Днів прозористі васильки.

НАШІ ПРОБЛЕМИ

Jorge BERGUNO

Чи вмер Ортега і Гассет?

Мені здається, що деякі важливі аспекти праці філософа Хосе Ортега і Гассет залишилися сховані не лише для широких читацьких кіл, але й для вужчої групи студентів інтелектуалістів. Якщо це правда, то його доктрина не осягнула вповні зрілої й детально опрацьованої структури, то виникає тим більша потреба дослідити його близький життєвий шлях та прецизно схарактеризувати його систему. У цій статті я й спробую зробити це для вшанування його пам'яти.

Бажаю не лиш писати про теорії Хосе Ортега і Гассе, але також відтворити цю життєву атмосферу, яка їх зродила і виростила. Щоб дістати точну перспективу значення якоїсь великої філософії в майбутньому, потрібно пізнати її з середини, бо тільки так можна зрозуміти заховану в ній правду. Справжня вага теоретичної схеми лежить в її глибокому патосі, який інспірує її вияви, а не в детальних запевненнях, що в певних обставинах вона може проявитися.

Молодий Ортега наглядно бачив у своїй країні занепад і яловість форм інтелектуальної екзистенції. Від смерті Франціска Суареза в 1617 році ерудиція, начитаність, були єдиним стилем культурної активності в Еспанії. За останні три століття робилися тільки деякі ізольовані спроби в ділянці теорії пробити глухий мур колективної індиферентності. Заки могла з'явитись якась думка з зародками науковості, треба було прочистити цілу гору забобонів та пересудів. І довгі роки мусів Ортега обмежувати свої намагання до цієї духовної хірургії. Він мусів вирішити питання, яка дорога заведе його найкраще до його цілі.

Унамуно подарував Еспанії досить дотепну літературну інтерпретацію концепцій Честертона, Кайзерлінга, Папіні і Шова. Але Ортега вважав, що справжнім призначенням інтелектуала є будувати певну доктрину, зформульовану в ясних, але суворих пропозиціях. Тому він мусів відкинути й спокусу технічно-академічного культивування філософії свого вчителя Германа Когена. Поскільки Ортега взяв на себе місію будити сумління еспанців, ставши його інтерпретатором і піднісши його

вияви до універсального рівня, він мусів відвернутися від традиційних форм інтелектуального життя. Це є основною причиною, чому Ортега, який мав більш чим потрібний багаж філософічної техніки та найширші інформації про різноманітність аспектів сучасної культури, зрезигнував з можливості стати професійним ученим-філософом.

Він мав дати доктрину цілковитої новости і суверости суспільству, непідготованому й навіть ворожому до її фундаментальних припущень. І це він зробив при допомозі публіцистики, друкуючи серії статей про важливіші події його часу. Кожна його стаття творила окрему цільність, будучи одночасно в силі давати читачеві ширші горизонти. В цьому й заключалась вся філософія великого еспанця.

Еспанське суспільство було познайомлене з Гуссерлем, Шелером, Брентано, Дітлеесом, Сіммелем, Гуїзінгою, Вебером, Бюлером, Веррінгером, Штеннелером і рядом інших видатних мислителів виключно за його ініціативою. Якщо порівняти число перекладів, заміток і коментарів, які містила "Ревіста де Окціденте" в перші роки своєї появі, з подібними німецькими, англійськими чи італійськими виданнями — щойно тоді побачимо всю велич роботи Ортеги, щойно тоді зрозуміємо, чому Ортега так глибоко проник у думання молодших генерацій письменників еспансько-американських країн.

Проте він ніколи не обмежував свого горизонту вузькими націоналістичними рамками. Навпаки, він був переконаний, що побіч існуючих стилів європейського життя й культури (французького, англійського, німецького) повинен існувати ще один стиль: еспанський, який був би настільки ж європейський, як інші. Во тільки з точки погляду Європи, її науки й мудrosti, Еспанія може бути значною реальністю. Старому континентові потрібна еспанська молодість, еспанська енергія, очищена з свого екзотизму та самобутної імітації.

Безграниця відданість, з якою він сповняє своє духовне покликання, стала сьогодні видима для кожного уважного спостережника. Шукання прав-

ди, яке просякає всі його праці є основою характеристики його власної боротьби. В роках 1910-1936, коли він викладав у Центральному Університеті в Мадріді, його факультет філософії був центром незміrnої живучості. З усіх кінців континенту прибували студенти, спраглі почуттями принципи нового філософічного кредо.

У цій захоплюючій атмосфері Гарція Моренте розвинув свою думку, а Зубірі виріс до маштабів одного з великих метафізичних мислителів нашого часу. Там зродилися теоретичні нажили Гаоса, Маріяса, Ферратера, Марії Замбрano та багатьох інших видатних учених, які продовжували працю свого майстра. Поскільки Ортега був не лише формальним учителем, він відкрив кожному з них найглибші аспекти своєї думки. Він гаряче прагнув зробити свою філософію живою, одушевити її своїм інтелектуальним досвідом та передати чуда свого багатства своїм учням і послідовникам.

Ми повинні познайомитись з якістю його писань. Іх не можна читати пасивно. Вже перші речення насторожують нас. Після кількох сторінок ми перевопнені вібруючим ентузіазмом. Хто мав нагоду слухати його — ефект був подвійний, викликаний його персональністю. Слова, які лорд Мекулей ужив про Мільтона стосуються також сугестивної сили Ортеги: "Здавалось би на перший погляд, що в його словах нема нічого більше, як у словах інших. Але це чаруючі слова. Коли їх слухаєте, — минуле стає теперішнім, далеке стає близьким. Нові форми краси постають і все, що пам'ять забула, оживляється знову".

Я пригадую цю невимовну напруженість слухачів під час вступної лекції його курсу про "Людину і суспільство" восени 1949 року. Ми чekали на нього як на подорожнього з іншої планети. Коли вкінці він з'явився, його невелика пряма постать прямувала до нас у найбільшій тиші. Його голос мав інтимний тембр. Сліди його обличчя були чисті й енергічні без уваги на зморшки; але центром притягання його постаті були були його очі. Мелянхолійний, однак пронизливий гострий погляд, який запалював учнів довкола. Ортега мав безперечно характер великого борця. Його слабе

здоров'я дарувало йому коротке життя. Але його вплив на історію людства триватиме вічно.

Я думаю, що найцінніші для культури людства думки Ортеги можна поділити на три основні категорії: 1) основні нариси вітальної метафізики; 2) фундаменти соціальної онтології; 3) інструменти для яснішої аналізу природи політики. Тут я наведу головні думки його теорії про людське життя, а далі познайомимось з важливішими аспектами його соціальної і політичної філософії.

Перша річ, яку мусимо зрозуміти це те, що поняття "людське життя" ніколи не обмежується в Ортеги до самої біологічної екзистенції, а вживається в розумінні біографії людини. В широкому розумінні, життя складається з всього чим ми є, що думаємо, як відчуваємо, чого очікуємо, як діємо і з всього, що в житті зустрічаємо. Людське життя є дивною реальністю, але основною реальністю в тому сенсі, що всі інші реальності виступають в контексті з нею.

В межах моєго життя знаходиться кожна реальність, яка заслуговує на таке ім'я. Мое буття є теоретичною розробкою певної дози реальності, яку я знаходжу в собі та в своєму життєвому оточенні. Життя не можна обмежувати словом "я"; життя не є також предметом, бо кожний предмет має своє певне виразне місце, а життя є якраз цим місцем, де всі предмети себе виявляють. Отже мое життя містить у собі разом зі мною всі предмети, які мене оточують, мої обставини чи — іншими словами — "мій світ", світ зрозумілій мною та світ з дальшими незрозумілими площинами і з остаточними кінцевими цілями.

Теорія людського життя не є ні вступом, ні підставою метафізики. Вона сама є метафізикою, що шукає основної правди про основну реальність — дійсність. Життя, так можна висловитись, це справжня організація дійсності. Ортега вчить, що іrrационалізм неможливий, я не можу жити без знання моїх дій, без брання на себе відповідальності за мое кожнотаке положення, без певного розпізнання реальності в її органічній послідовності. Життя — це конкретна форма розсудку, воно можливе тільки через розсудок. Це творить метафізичний принцип життєвого розсудку. Метафізика життєвого розсудку діє як концентрична аналіза реальності. Ця аналіза починається особистим самоспостереженням, досліджує події, з якими ми зустрічаємося, досліджує наше "я" та всі його обставини: його проекти, його непевність і певність, його духовість і примітивізм, його біль і щастя.

Опис людського життя є першою фазою дальшої аналізу, яка через науку емпіричної структури життя завершується аналітичною теорією людського життя. Тут ми бачимо, що дослідження головних життєвих настроїв вимагає точного дослідження всіх складних реальностей нашого життя. Їх вивченням займаються специфічні науки, але елементи, які стосуються людського, стають предметом аналітичної теорії життя, яка є метафізичною.

Ортега вважає, що наше життя складається з двох складових частин: з нашого "я" та з його оточення, іншими словами — з суб'єкту та об'єкту, з особи і світу нероздільно з'єднаних. Людська

PRINCESS FASHION FURS

506 QUEEN STREET WEST

в Торонті

Tel.: EM. 3-8884

- Найкращі футра на догdні сплати,
- Готові і на замовлення,
- Всіх родів переробки.
- Товар гарантований.
- Приймаємо теж на переховку літом.

Наш другий магазин:

750 YONGE ST. Tel. WA. 1-8971

поведінка виявляє функційне коло, в якому людина на підлягає спадковому впливові самоствореного всесвіту, як також впливові неминучого контакту з іншими людьми, який безупинно кількісно збільшується, а якісно змінюється. В цій сфері своїх дій людина зустрічається з неминучістю співіснування та соціальних взаємин.

Тут Ортега вказує на гостру розбіжність. Дії людини відносно інших людей можуть прибрати дві чітко відмінні форми: Одна форма дій має характер вільних особистих постанов, які спонукають людину ненавидіти чи любити своїх близких. Ці дії є індивідуальними, а не соціальними актами. Друга форма дій встановлює взаємини на базі звичаїв та соціальних стандартів між людьми, які можуть одні одних зовсім не знати. Цей зв'язок неперсонального абстрактного характеру є перерішений соціальним контекстом, а норми, які він містить, вже давніше прийняті суспільством.

Отже суть суспільства висловлюється у формах існуючих звичаїв. Звичаї, створені завжди індивідуальними починами, затрачають характер особистих дій і стають релятивними стандартами анонімного походження для загальних послуг. Такими звичаями можуть бути: інтелектуальні звичаї в формі основних переконань, які піддережують певне суспільство і які звемо "публічною опінією"; важливі "технічні" звичаї, як мова, привітання тощо; правові звичаї, які регулюють діяльність та поведінку суспільства.

Отже суспільство є суттєвим знаряддям людини в пізнанні свого призначення й долі. Але все, що існує в суспільстві, походить від індивідуальних осіб, все проішло процес дегуманізації, щоб уможливити вирощування нових індивідуальностей та забезпечити в цей спосіб так традицію як і прогрес.

Колективне буття — це щось вміщене між окремими людськими існуваннями, що бере початок в індивідуальному житті і в індивідуальному житті знаходить своє призначення. Колективне буття — це тільки засіб, тільки інструмент для індивідуального існування. Тільки індивідуальне існування є автентично людське. Ця розв'язка перевищає всі попередні думки, які або протиставляли колектив індивідуальності, або безладно пробували їх погоджувати.

Ортега доказує, що само поняття "суспільство" є двозначним і утопійним. Поруч з фактом людського нахилу до суспільного життя, реалістична соціологія повинна брати під увагу також антисоціальні імпульси людства. Скристалізоване суспільство не існує, існує тільки стало напруження між асоціаційними та десоціаційними нахилами. Історично це зводиться до зусиль будувати нове суспільство або запобігти розпадові занепадаючого суспільства. Суспільство не є самовпорядковане, як думав лібералізм; воно потребує авторитету цієї ортопедичної сили, яку звуть Держава.

На цих засадах побудована політична теорія цього еспанського мислителя. Колективне життя має свою властиву структуру, яка є результатом взаємовідносин між масою і выбраною меншістю — елітою. Еліта функційно окреслена своїм відношенням до маси, що зводиться до служіння маси. Призначенням еліти, правлячої меншості, є пропо-

нувати своїм співгromадянам певну програму колективного життя. Держава є підприємством, сугестивним проектом спільного життя, що творить дійсну тривку енергію нації, змобілізованої для досягнення універсальних стандартів.

Маса заявляє — "Держава — це я", що безперечно є помилкою. Але якщо масова людина фактично вірить, що вона становить Державу, вона щораз частіше вводитиме в рух машинерію мас, щоб розторопити нею творчу меншість, яка непокоїть масу в ділянках політики, індустрії чи ідеології. Спонтанні соціальні дії тієї меншості будуть щоразу роздавлювані державною інтервенцією. Ортега вважає, що суспільство в щораз більшій мірі залежатиме від Держави, а людина буде аборсбована державною машинерією, в наслідок чого наступить суспільний статизм.

Автор цієї статті студіював на університеті в Сантьяго (Чіле) та на Центральному університеті в Мадріді (Еспанія). Тепер вивчив державну адміністрацію на Прінстоунському університеті в США. Виклади Ортеги і Гассет слухав в Інституті Гуманітарних Наук у Мадріді.

Стаття написана спеціально для "Молодої України". — Ред.

Тому політичне тіло мусить не бути позбавлене душі. Воно мусить залишитися органом свідомих колективних рішень. Тоді воно неминуче прямуватиме через злиття соціальних класів до країці уніфікації та внутрішньої консолідації національної Держави. Модерна держава є в корені демократична без уваги на всі різниці у формах правління . . .

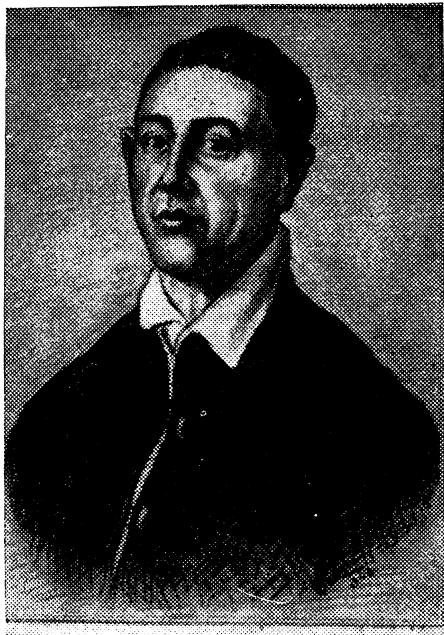
Соціальна і політична проблема даних часів окреслюється або виявами з'єднання або розкладання. В цьому світлі ми можемо зрозуміти, чому націоналізм, колись консолідаційний прояв, став сьогодні симптомом занепаду.

Європеєць тратить свої риси, якщо він не вплутаний в якийсь великий з'єднавчий процес, а групи, які були колись славними як нації, тепер знаходяться бездіяльними на вершинах своєї еволюції. Одиночка річ, яка залишається — це повести їх до вищої площини. Лише тоді обіцянка, якою манила Європа чотири століття, буде сповнена.

Все в нашій сучасній цивілізації штучне і скандально тимчасове. Нічого з цієї цивілізації не потриває довго, бо все, що нас властиво захоплює, не має дійсного коріння; все це звичайна видумка найгіршого сорту, мінлива примха. Всі ці речі нашої сучасної цивілізації не є ні творами базованими на солідних твердих основах, ні автентичними імпульсами чи потребами. Ми є свідками способу життя, який претендує на ширість, а одночасно є фальшом і обманом. Лише тоді є правда в даному існуванні, коли воно відчуває всі свої почини як невідклично конечні.

Особи, на яких тяжить обов'язок, з причини їх інтелектуальних прикмет, взяти відповідальність за долю нашого віку — не можуть мати виправдання за ведення свого життя на рівні мас, на поверховній та нетривкій площині. Призначення

(Закінчення на стор. 31-ї)

I. Гончаренко

Григорій Савич Сковорода

і його педагогічні ідеї

Єдиним відрядним явищем на тлі похмурої дійсності нашої історії 18-го ст. являється Григорій Савич Сковорода. Народився він в с. Чорнухах, Лохвицького повіту на Полтавщині. За часів Сковороди це було сотенне містечко Лубенського полку. Походив він з козацької родини. Рано зацікавився книжною науковою і тому батько віддав його до Київської Академії. В Академії вчився з 1738 по 1750 рр. з переривом на 2 роки, коли то було взято його, як доброго співака, до придворної капелі цариці Єлизавети в Петербурзі. В 1750 р. разом з царським посольством вийшов за кордон, до Угорщини. Побував у Німеччині, де студіював філософію. Повернувшись в Україну, якийсь час учителював то приватно, то в школах у Переяславі й Харкові. В 1769 р. залишив працю в школах і цілком віддався літературній праці переважно на філософські теми.

Він наш найбільший філософ і педагог, замований і засуджений на забуття окупантами, а тому мало знаний тепер українському загалу. Він поряд із Шевченком, але іншим, притаманним тільки йому способом, найбільш правдиво й глибоко виявляє сутність українського народу, природу його духа. Як глибоко національний філософ і педагог він мав би, а в майбутньому мусить мати, незамінний і дужий вплив на формування неспотвореної української людини.

Нас, звичайно, більше цікавлять його педагогічні ідеї, хоч мусимо коротко згадати й філософський світогляд його, бо одне з другим тісно в'язеться й переплітається. Згадуваний часто австрійський педагог Ф. Шнайдер щодо цього зазначає: "Зв'язок між філософією й педагогікою є такий щільний, що довгий час — а в деяких культурних народів навіть ще й тепер — педагогічні теорії розглядаються як частина чи окремий розділ філософії... Від характеру філософії залежить спосіб формуючого впливу педагогіки. І тому, що філософія народів має в собі більш-менш виявлену народню особистість, тим самим спричинює вона національний характер педагогіки"¹⁾)

Г. С. Сковорода належить до ідеалістичної школи філософів. Більше того, він є виразником релігійної містики, що так властива українському народові взагалі. Слідом за філософами ідеалістами він учить, що світ є подвійний. "Весь світ складається з двох натур, одна є видима, друга неридима. Видима називається твар (створіння), а невидима — Бог". Ці дві природи: вища та глибша, вічна та тлінна утворюють усе. Внутрішній, вищий, божественний, невидимий світ є міцніше, постійніше, аніж змінний, непостійний видимий світ, є його суттю, еством та основою. Бог керує всім, що відбувається в світі. "Хто кличе породу солов'їв та дроздів у ліси та сади, жайворонків у поля, а жаб у води та болота? Хто веде річки до моря? Хто притягає сталь до магнету? Хто піднімає дрижке полум'я догори? Це наш Бог, що над усім панує та в усьому господарює". Нічто же есть Бог, точію серце вселення".

Так само як всесвіт, подвійна природа й людини. Ціла людина є дух і матерія (тіло), або "внутрішня" й "зовнішня" людина. "Человек есть маленький мірок і так трудно силу його узнатъ, как тяжело во всемирной машинѣ начало сискать". Найголовніше в людині — її серце. "Наше же серце нам же есть Господь и Дух. Нічим же бо бездна сія, серце наше удовляется, токмо сама собою і тогда то в нем сіяєт вічна радості весна". Звідси основна вимога до людини: пізнай себе, вивчай своє серце. "Душа повелевает нам размишлять, мір (світ, що оточує людину), советует нам развлекаться, душа отвлекает нас от всякой матерії, тело делает нас ея невольниками". Ворог сам собі той, хто не звертає свої взори й думки до себе, цебто на свою душу, хто не стремить піznати себе. Не знати себе — значить загубити себе. "Ти любив сам себе, то есть прах твой, а не сокровенную Божію істину в тобі, которая ты никогда не відєл, не почтал її за битіс". Пізнай, яке призначення від Бога маєш на землі, виконуй це призначення

¹⁾ "Рушійні сили народніх педагогік". Стр. 210, 213.

і будеш щасливим, бо бути щасливим є ніщо інше, як "знайти себе, себе пізнати й відповідно до того жити". "Сине! Храні серце твоє: отвраті очі твої" от сует мирських, перестань прімечать враки (спокуси) его; обраті сердечнос око твое во твое же серце. Тут ділай наблюденія, тут стань на стражі со Аввакумом . . . тут то надівішся, насладішся і успокоїшся". ("Благодарний Еродій").

Проф. І. Мірчук так характеризує нашого філософа: "Світогляд Сковороди, запліднений українським необмеженим степом і духом вільного козацтва, виключно життєрадісний і по-південному сонцеяйний, сильно різниться від тягосних і темних тонів світогляду геніального мислителя півночі Толстого"²⁾...

Свою науку Сковорода втілив у практиці власного життя. Ось тому він рішуче протиставився всім пропозиціям зайняти якесь визначне становище в житті, а залишився мандрівним учителем свого народу. "Світ подібний до театру — казав він. — Щоб грати в театрі з успіхом та похвально, беруть ролі відповідно до здібностей . . . Я довго міркував над цим, і по довгих спробах побачив, що не можу грати в театрі світу ніякої особи вдатно, крім низької, простої, безпечної, самотньої, я обрав цю роль, уявив її та задоволений"...

Значення Сковороди як педагога було велике уже в ті часи, в другій половині 18-го ст. Народ переживав кризу. Після квітучого розвитку національних форм життя у власній культурі, в церкві, втілення християнських ідеалів у народному побуті за попередні часи автономного буття, настали часи чорної реакції. Ця реакція деморалізувала в першу чергу вищі верстви бувшої козацької старшини. Нащадки цієї старшини себелюбно запобігають чинів та багатства перед новою владою окупанта, цебто дбають виключно про оту "зовнішню" людину. В цих часах Сковорода був втіленням національного сумління. Своєю проповіддю самопізнання, самообмеження і щастя в спокою власної душі, він будив приспане сумління розбещених і заблуканих, навертав їх до свого власного національного способу життя. І ця проповідь його мала великий вплив на сучасників. Популярність Сковороди в тих і пізніших часах так описує проф Костомаров: "На всьому просторі від Острогожська (Воронізької губ.) до Києва, в багатьох домах, висять його портрети; всякий хоч трохи письменний українець знає про нього, його ім'я відоме та кож багатьом із неписьменного народу; про його мандрівне життя ходять оповідання й анекdoti; в деяких місцевостях знають від батьків і дідів про ті місця, які він відвідував, де любив пробувати і показують їх з пошаною; добре ставлення Сковороди до деяких із його сучасників є сімейною гордістю внуків; мандрівні кобзарі-лірники співають його пісні; на храмових святах, на майданах нерідко можна бачити товпи народу, що із слізами в очах слухають "всякому городу свій нрав і права". На скільки пісні Сковороди стали народними по всій Україні видно з того, що деякі увійшли в збірник галицьких пісень Вацлава з

²⁾ "Толстой і Сковорода як два національні типи". Укр. Наук. Інст. 1929. Берлін.

Олеську і Жеготи Паули без відомості авторів, що ті пісні написані Сковородою". ("Слово про Сковороду". "Основа". Липень 1861 р.).

На скільки був сильний вплив Сковороди на сучасників видно з тої жертвенности, яку проявляли переважно "сковородинці" на Харківський Університет: за короткий час було зібрано 618 тисяч карб. (а тоді пара волів коштувала 5 карб.).

Проповідь ваги морального удосконалення була чинна для сучасників Сковороди і для найближчих поколінь. Для нас же він залишив свою педагогічну науку, яка актуальна ще й сьогодні. Може, навіть актуальність її сьогодні ще більша, коли народ наш береться до самопізнання, повертається на власні шляхи свого розвитку.

Педагогічні ідеї Сковороди

Майже всі твори Сковороди служать справі виховання, формування отісі "внутрішньої" людини. Але він має і спеціальну притчу про виховання. Називається вона "Благодарний Еродій". Слово Еродій грецьке і значить — боголюбний. Елітет благодарний означає засаду виховання: він вихованій у благодарності до Творця Всесвіту. Як тепер, так само і в часи Сковороди, у 18-му ст., батьки недбало ставились до своїх дітей. Як тоді, так і тепер нема розуміння головного і святого обов'язку батьків щодо своїх дітей. І ось на цей то обов'язок у першу чергу вказує Сковорода. "Главізна воспітанія есть: 1) благо родіть, 2) сохраніть птенців младо здравіє і 3) научіть благодарності".

Оце і є три основи доброго виховання. Як бачимо, Сковорода підкреслює, що виховний процес починається ще до народження дитини. Во "благо родіть" означає цнотливе, чистоплотне поступування батьків ще перед народженням дитини. Зміст "благо родіть" Сковорода розкриває у наступному вірші:

"Сей в первую і втору луну, сіречь в квадру.
Сей ізшед із піров і бесід священних.
Зрев мертвела ілі страшен позор, не сей.
Заченшай сверх не сей. Не в меру п'ян не сей.
Заченца да носит в мислях і в позорах святих
І в бесідах святих чужда страстних бурей,
В тіхом безстрастії, во зренії святих.
Тогда собудется: I пройде дух хлада тонка
і тамо Бог".

(Книга Царств)

Отже тут у першій половині подаються правила цнотливого запліднення, а в другій — цнотливого поступування матері під час утробного періоду розвитку немовляти. Це є надто важне для доброго росту фізичного й психічного повноцінної людини. На це так само звертає увагу й великий педагог Греції Платон. "Ім, — цебто жінкам, що мають стати матерями — належить під цю пору жити в атмосфері душевної безтурботності, спокою й м'якості. Вони повинні гуляти, побільше рухатись, бо це необхідно не тільки для матері, а ще більше для дитини. Ім шкодить забагато прием-

ностей, а тим більше всякі підвищенні сприйняття (ощущення), які б не були"³⁾.

Значно пізніше від Сковороди, бо аж у 19-му ст. про це каже й німецький педагог Рейнінгер: "Жінка, що має стати матір'ю, в міру своїх можливостей повинна намагатись бути доброю, думати тільки про шляхетне й прекрасне, нічим не хвилюватись — все це буде доброзичливо впливати на дитину, що народиться". ("Виховання немовляти").

Сковорода так само свідомий великої ролі спадковості у виховному процесі. "Как от яблоні соки во ветви своя, так родительський дух і нрав преходит в чада, дондеже отлучатся і нововкоренятся". Чи не перший був наш Сковорода, що за нових часів звернув на це увагу? Бо аж на століття пізніше про це знов говорять і англійський Джемс Селлі, і наш Ушинський і російський Піrogov. Нарешті, найбільш близький до нас проф. І. Сікорський також твердить: "Особистість людини починається за багато років раніше від її народження. Оцей початок припадає на термін життя її батьків"⁴⁾.

Проф. Мединський про Ушинського каже, що він "перший із педагогів Росії і один із перших педагогів узагалі подав думку про необхідність глибокого вивчення педагогом психології". (Іст. рус. педагогіки). Але він помилується, бо на ціле століття раніше цю вимогу висунув наш Сковорода. Ця вимога криється в гаслі самопізнання і пізнання педагогом свого вихованця. Вся праця вихователя повинна основуватись на такому пізнанні дитини. Вихователь повинен узнати природні нахили свого вихованця і на них будувати свою працю. Без цього його праця не буде успішною. "Всяке діло спіє, коли природа путеводствует. Не мішай тільки їй, а коли можеш, отвращай препятствія і будто дорогу очищай"...

Крім пізнання природи дитини, необхідно також вивчати оточуючу природу взагалі і прищепити вихованцеві любовне розуміння її. Оточуюча природа — рослини, птахи, тварини — жива. В ній Творець Всесвіту виявляє себе, свою благость. Тому слід любовно ставитись до неї, й вивчати її, бо то є книга Богопізнання. Тим самим природа є могутнім виховним чинником. "Природа благая есть всему начало і без нея нічого же бистъ, еже бистъ благо... Воспитаніе істекает от природы, влівающа в серце сім'я благої волі, да помалу-малу, без препятствій возрасші, самовольно і доброхотно дѣлаєм все те, еже свято і угодно есть перед Богом і человѣкі". Без розуміння природи й любовного ставлення до неї не можливе благотворне виховання. "Яке ідолопоклонство приписувати человіческим наукам і человіческим язикам воспріносіть і воспрічітать воспитаніе? Яка користъ ангельський язик без добрая мислі? Який плод тонкая наука без серця благого?" Отже, тільки природа, коли розуміти й полюбити її, може ушляхетнити серце людини й злагатити його на добре вчинки. Дуже близькі до цього думки, як побачимо далі, подає на століття пізніше і К. Ушинський. Чим більше вихователь прищепить любов

до природи й розуміння благодатного впливу її на людину, тим більше буде чуття вдячності до Бога, а це дасть задоволення собою, радість і веселіс серця. "Благодарность есть твердь і здравіс серця, пріємлющаго все во благо і укрепляющагося. Неблагодарная же і ропотливая душа есть тоже, что больний желудок, гнушающійся всякою пищи".

Велика заслуга Сковороди є в тому, що він перший звернув увагу на значення народності для виховання. Народ протягом довгих віків свого існування виробив свою власну культуру, утворював власні шляхи поступу. Окрема людина є краплиною того моря, що звemo народною стихією. Тисячами ниток вона пов'язана з нею і відбиває в собі всі властивості її. Виховання не згідне з цією стихією, суперечливе їй, буде протиприродним, затримає розвиток такої людини, спричинить хаос у думанні й поступованні. Принцип народності у вихованні має особливе значення для поневолених народів, бо пануючі над ними нації стремлять накинути поневоленим свою мову, культуру, свої виховні ідеали, убиваючи тим окрему національну індивідуальність поневолених народів. Це велика руїна для поневолених, бо нищить їх власні шляхи поступу, вбиває їх прогрес, робить їх меншевартісним людським матеріалом. Серед тогочасних педагогів Сковорода перший висунув зasadу народності в педагогіці, і в цьому його велика заслуга не тільки для нас...

В своїх педагогічних міркуваннях звернув увагу Сковорода і на виховне значення праці людини. Працювати потрібно не тільки на те, щоб мати засоби задоволити свої потреби. Праця робить людину незалежною, підносить її гідність і є засобом морального удосконалення, яке особливо підкреслює Сковорода у своїй науці. Але такому удосконаленню слугить тільки вільна праця, яка відповідає природнім здібностям і нахилам людини. Тільки при цій умові праця дає задоволення і спокій серця. "Корисною праця може бути тільки тоді, каже він, — коли есть охота до певного заняття, а охоту дає природа, вона есть мати охоти и сильніше Неволі, вона робить працю приємною. Але вона же есть Дух Святий, який живе в людині и до голосу якого людина прислуховується, бо же вона есть визначена Всешишнім до того, а не іншого заняття. Це і значить — Царство Боже внутрь вас есть. Потрібно слухати його, а не власних устремлінь, які можуть скерувати на хибний шлях. З Богом усяка праця солодка, як це видно з прикладів тваринного світу (бджоли й ін.). Сродностъ або природа — це Божеський закон внутрі людини". ("Дружня розмова про душевний спокій").

Відповідно до цього треба розвивати самодіяльність у вихованців, яка є необхідною умовою росту й зміцнення природніх заложень. "Отець родив мені крила, а я сам научився літати. Він відродив мені благое серце, я же самовольно навікаю", каже Еродій.

Велике значення в педагогічній науці Сковороди має також принцип гармонійного виховання. В природі всюди й у всьому панує гармонія. Для щастя людства так само важно зберегти оту гармонію як в житті окремої людини, так і цілого

3) М. Рубінштейн. "Педагогічні ідеї Платона".

4) "Книга життя".

народу. Гармонія в суспільному житті порушується, коли однобічно задовольняються вимоги тіла й занедбуються вимоги духа. Завжди так бувас, що пересічна людина легше розуміє матеріальний світ і потреби своєї фізичної природи. Тому всі зусилля свої скеровує на створення певних вигод матеріального характеру для кращого задоволення своїх тілесних бажань і пристрастей. При цьому часто забувається душа людини, вимоги її духової природи. Занедбаний безсмертний дух людини без відповідної поживи для себе непокоїться, нагадує про себе тим, що людина не знаходить задоволення, відчуває, що чогось їй бракує . . . Коли людина своєчасно не зверне уваги на такий голос свого духа, то така дизгармонія посилюється і може закінчитись раніше чи пізніше певною катастрофою однаково чи в житті окремої людини, чи в житті цілого народу. Обов'язок педагога і полягає в тому, щоб звернути увагу вихованця на його серце, як джерело душевного життя, піznати його і вимоги його задоволінні так же, як і вимоги тіла. Однобічне піклування про фізичну природу й занедбання духової веде до деморалізації. А це є найбільше зло й нещастя людей. Тому таку увагу приділює Сковорода моральному удосконаленню або "вихованню серця" людини.

Не може мати справжнього задоволення людина також тоді, коли обирає собі працю не за своїм призначенням, не враховує своїх природних нахилів і уподобань. Така праця не тільки не задовілить її, але все буде тяготою для неї, непокоїти її серце й спричинювати гнітючий настрій для цієї людини, а через неї й для її близького оточення. Очевидно, цим самим порушується гармонія душевного життя людини, а також і близького суспільства. З приводу цього Сковорода зазначає: "Іще не біда, коли танцює ведмідь. Це тільки смішно, а смішно тому, що несродно і непристойно. Але може трапитися, що вовк стане пастухом. ведмідь — монахом, а лошак — радником. Це вже не жарт, а біда. Тут джерело морального і суспільного зла. Але сама природа мститься за порушення її законів і вимог"⁵⁾.

Іще одну необхідність життєвої гармонії підкреслює Сковорода, а саме: погодженість між особистими й громадськими потребами. "Щаслив, хто сопряг собі частину долінності з общею. Сія єсть істинна жизнь".

Як бачимо, Сковорода переважно робить наголос на вихованні серця людини, її шляхетних почувань. Цього вимагав занепад морального чуття у нащадків козацької старшини в тих часах. Але це не означає, що Сковорода занедбував чи не розумів інших вимог педагогічної науки. Подаючи три основи доброго виховання, на друге місце він ставить — "сохраніть птенцеві младоє здравіє", цебто підкреслює важу фізичного здоров'я людини, і значить вимогу фізичного виховання. Воно й зрозуміло, бо без цього була б порушенна гармонія в житті людини. Так само Сковорода дбав і про розвиток розумових здібностей. Цьому й сам він являється добрим прикладом, бо весь час дбав про

⁵⁾ За проф. Зеленогорським "Пам'яті Сковороди". 100-літн. ювілей 1894.

свою освіту, а також про освіту свого друга Ковалівського. Його заходи й турботи про заснування Харківського університету також говорять, як високо цінив він потребу освіти.

В століття смерті Сковороди, в 1894 р., Харківський університет відзначив ювілей філософа й педагога. Тоді ж проф. Д. Багалій про нього сказав: "Це був самородок, яким час від часу обдаровує нас геній нашого народу, вдумливий, глибокий мислитель, який створив надзвичайно стройну логічну систему без всяких протиріч".

Другий проф. Лебедєв назвав його "гордістю України".

Цілком оправдано можемо назвати Г. С. Сковороду батьком української філософії й української національної педагогіки. Як бачимо, педагогічні вимоги Сковороди ще не здійснені й на сьогодні. А ці вимоги становлять основу нашого національного відродження. В особі Сковороди ми маємо втілення ідеалу української людини. Християнську науку він здійснював у практиці свого щоденного буття. В той же час він був живим прикладом того, як слід цінувати зміст і форму (обрядовість) у справах релігійних. Тому справжнє наше відродження без його науки не можливе. Він повинен бути сьогодні нам близьким і сучасним.

Михайло ОРЕСТ

Шляхами битими не хочу я ходити
І правди у людей не буду я питати:
На роді людському лежить

здавен несита

Рокованість і знак нерадісних

заклять.

Безгрішні ангели і демони зловтішні
За нього боруться — і хто

у тій борні

Край добрих сил стоїть

і прославляє вишне,

Тому діла людей немилі і трудні.

Діброви приязні і лагідні левади!

Шукач гармонії до вас поклав мости,

Бо ваші дорогі божественні принади

Серцям і снам дають розкоші

повноти.

Коли на галіві лежу я просто неба
В кущах зіноваті, в щасливій тишині

Шляхетних зел, — чуття я маю,

що не треба

Було людиною родиться мені.

СВИСНУВ ОВЛУР ЗА РІКОЮ...

Князеві спиться — не спиться,

Вітер колише намет.

Крикнула вісниця-птиця,

Віщо шумить очерет.

Покотом сплять половчани,

Ніч — мов криниця без дна...

Клонить обличчя кохане

До узголів'я жона.

Ні, вже не знати спокою!

Туга пече, як змія!

Свиснув Овлур за рікою, —

Чуеш ти, земле моя?

Сідлані коні готові...

Геть із ласкавих тенет!..

Сон увірвався Кончакові,

Буря колише намет.

ЗДАЛЕКА Й ЗБЛИЗЬКА

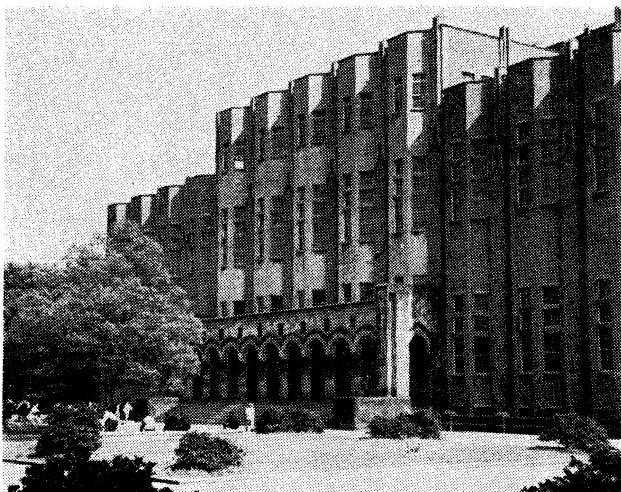
Молодь, -- яка шукає грунту

Степан ВЕРБОВАТИЙ

Групи студентів у чорних уніформах можна зустріти в Токіо скрізь, але іх улюбленими місцями є міські парки, музеї, мистецькі галерії, бібліотеки, будинок американської культури, дешеві театри і передусім каварні, де круглу добу можна слухати "концерти" європейських та американських класиків (награні на пластинки).

Японські студенти називають Токіо — Місто-університет. Сьогодні тут навчається майже половина студіюючої молоді Японії — 264,300 з 609,500. У межах метропольного Токіо знаходиться біля третини всіх вищих учбових закладів цієї країни. На першому місці стоїть державний університет (колишній Імператорський). Веседа, Кепо, Меїчі, Госей та Софія (під управою езуїтів) — широковідомі приватні навчальні інституції.

Щоб вступити до одного з традиційних університетів столиці, кандидат мусить побороти при вступних іспитах велику конкуренцію. Високий

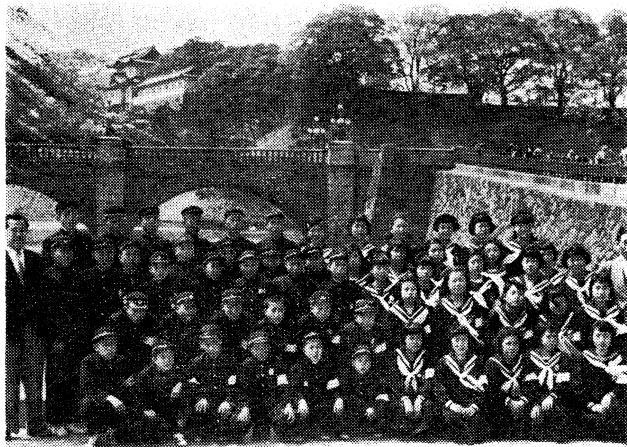
Університетська бібліотека в Токіо

іспитовий стандарт та обмежені навчальні засоби є причиною того, що лише один з десяти кандидатів може бути прийнятим. Буває й так, що приймається один кандидат з сорока чи п'ятидесяти. До менше-відомих інституцій наплив студентів менший, але кожний амбітний молодий японець чи японка мріють про вступ до кращого учбового закладу.

Під час вступних іспитів до Токіо з'їзджається молодь з усіх кінців японських островів, мріючи залишитись на декілька років у місті-університеті; після іспитів велика частина цієї молоді віртається назад на провінцію, нарікаючи ні на кого іншого, тільки на себе.

Вистачить декілька зустрічей з сучасними японськими студентами, щоб зорієнтуватись, яких великих змін зазнала модна японська генерація на протязі повоєнного періоду. Ще десять років тому японський студент, у цій же чорній уніформі, жив не думкою, не почуваннями, не прагненням пізнати правду — він жив службою, яку на нього накладали. Він зберігав класичний японський закон повинності і служби, навіть не думаючи про якесь індивідуальне рішення. На протязі останніх десяти років цей кодований закон зазнав болючих ударів. Проте було б помилкою твердити, що він цілковито вибитий з життя молодої японської генерації. Напрошується радше висновок, що японський народ, індивідуально і колективно, переживає переломовий період своєї історії.

Цей переломовий період наступив з хвилиною японської поразки в тихоокеанській війні. Це була перша поразка Японії після якої наступила окупація японських островів. Тому ця поразка породила особливі наслідки. Вона принесла японській молоді цілковиту моральну, духовну, а до певної міри й фізичну порожнечу. Цю порожнечу намагались чим скоріше заповнити нові ідеологічні течії. Інколи це заповнення відбувалося надто скоро й нові вартості були зовсім незрозумілими для японського суспільства. Найбільшу роль в заповненні цієї порожнечі відограла американська демократія і американський "спосіб життя". Але комунізм, який порівняно був досить активним політичним рухом у Японії двадцятих років, також дістав певні впливи. Особливо в роках 1948-52 цей рух мав великий вплив на японські студентські організації.

Перед входом до Імператорського палацу

Головна вулиця Васеди

Біля Васедського Університету

Сьогодні комуністичні впливи серед японського студентства підупадають і можна сподіватися, що вони втратять будь-яке значення, якщо зовнішні і внутрішні чинники цьому сприятимуть.

У довоєнній Японії, особливо в часі володіння мілітарної кліки, японське виховання було незадовільним з демократичного погляду. Система виховання базувалася на ідеології "Імператорського кодексу виховання". У цьому кодексі були й добре речі, але він не розвивав індивідуального думання молодої людини, а тільки зобов'язував її бути вірною імператорській лінії, яка вважалася "нерозривною, вічною і святою". Провідна верства японського народу виховувалась на етиці "Духу Великого Ніппону", яка не шукала індивідуального щастя чи добробуту, а тільки наказувала службу імператорові, нації і її розбудові. Шінто, — релігія, що народилася в Японії і базується на громадському культі — являлася державною релігією. Певного релігійного кredo вона не мала; традиційний східній закон сім'ї і громади був її моралю. Покорялись цьому законові вважалось релігійністю, не покорялись — непобожністю. За наукою Шінто, імператор вважався недоторканою особою, посланцем богів для здійснювання їх волі над японським народом. Військові лідери були в великий пошані. Вмерти на полі бою вважалось великим щастям, майже єдиною можливістю збереження душі по смерті. Підручники історії в довоєнних японських школах були переповнені "фактами", які можуть вважатись нами тільки легендами.

В такій атмосфері виростала і виховувалась японська молодь до 1945 року. Все те, що вона вивчала в школах було для неї істиною і релігією . . . I ось, раптом, все те, у що вона вірила як у вічне і непереможне, було переможене й перестало існувати. Воєнна поразка принесла цілковиту духовну поразку для японського народу взагалі, а для молоді зокрема. Після десяти років слідів воєнної поразки Японії майже затерлися, але сліди поразки духовної залишаються все ще помітними, без огляду на всі намагання переможців затерти їх.

Матеріальне становище сучасного японського студентства незавидне. Великий процент університетських випусників не має відповідної праці і, що найгірше, не має віри. При сьогоднішніх поглядах молодої японської генерації на життя, Шінто навряд чи буде спроможним заповнити цю ду-

ховну порожнечу, хіба що знову запанує в Японії мілітаризм. З упадком феодалізму підупав у Японії теж буддизм. Стара китайська натуральна філософія не знаходить поширення серед японської молоді. А християнство? Успішне поширення християнства на Далекому Сході алежить передусім від його проповідників, іх методів праці і їх ставлення до східнього культу предків. А також від того, наскільки і як скоро Далекий Схід зrozуміє культ індивідуалізму.

Одним з важливих кроків повоєнної Японії є поширення вищого шкільництва. До війни в Японії нараховувалось 52 вищі школи включно з університетами. Сьогодні їх число зросло до 226. Також зросла кількість дворічних спеціальних технічних інститутів. До цього раптового поширення вищої освіти спричинилася передусім нова, американська, система виховання та свободніші умовини, які дозволяють здобути вищу освіту членам усіх класів японського суспільства. Ця масова продукція випусників з вищою освітою часто зустрічається з неприхильною критикою японських консерватистів, які бажали б повороту до старих часів, але сучасний японський уряд і далі підтримує нові реформи.

Не зважаючи на те, що японська молодь в більшості мусить здобувати свою освіту через "арубайто" (з нім. арбайт, що означає вчитись і працювати), що отримані дипломи не гарантують її відповідного місця в суспільстві, що вона зазнала великої духовної кризи, ця молодь горнеться до вищої освіти, до пізнання правди і заповнення всі навчальні заклади з великою впертістю. Це стремління японської молоді до науки може й буде частинним виходом з її духовної і моральної кризи. Свобода думки і науки, яку гарантує сучасна японська конституція, напевно допоможе японській молоді щасливо пройти переломовий етап.

Звичайно, не можна сподіватися того, що японський народ прийме без змін всі запропоновані в час окупації реформи, але можна сподіватися, що молода японська генерація берегтиме принципи демократії і боротиметься за свободу разом з іншими свободнimi народами. А якщо обставини сприятимуть, то не виключене, що запропонована японцям концепція західної демократії, зсинтезована з традиційними японськими життєвими принципами, які витримали тяжку пробу життя, дасть плоди, які будуть корисними й для західної цивілізації.

Петро КЛЮК

ВИСОКОШКІЛЬНА ЕСПАНІЯ

Про еспанські університети та студентів можна писати цілі томи книжок, але поскільки "Молода Україна" містить тільки короткі статті, я намагатимусь писати сконденсовано. Історичні дані подаю лише про ті університети, які в еспанській історії відіграли якусь важливішу роль; про інші згадую лише побіжно. Це саме стосується й еспанських студентів; пишу про них також тільки в загальних рисах, при чому зазначую, що це в більшості мої особисті погляди.

Раніше ніж постали університети, були засновані школи з різним характером навчання, переважно гуманістичні й теологічні. В Еспанії такі школи було засновано ще у візиготський період, а в пізніші часи, десь у XI ст., було засновано школу в Паленції. Ця школа містилась при монастирі і першими учителями в ній були епископи та священики вищого чину; навчали в ній спочатку латинську граматику, логіку і святе письмо. Деякі історики твердять, що поряд з цими дисциплінами ще викладали в Паленції військове мистецтво, тому й досі вживається в Еспанії приповідка: "En Palencia, armas y ciencia", цебто — "у Паленції зброя й наука".

У 1212 році школу в Паленції перемінили на університет, збільшивши число викладових предметів, а в 1215 році Альфонсо IX з Леону заснував університет у Саламанці, який в еспанській історії відіграв дуже значну роль. Спершу цей університет мав духовний характер. Викладали на ньому цивільне і канонічне право, філософію, класичну філологію та теологію. Від короля Фернанда III Саламанський університет одержав спеціальні привілеї, які записані на мармуровій плиті, що й досі зберігається в королівській каплиці. Це найстарший університетський статут на всю Еспанію. Пізніше університетові були надані ще інші привілеї Альфонсом X-им, прозваним "Мудрий", але вони вже мали менше значення ніж попередні.

Зі Саламанського університету вийшли творці відомого кодексу т. зв. "Siete artidas", побудованого на нормах римського права й на традиційному візиготському праві, що й досі зберігає в Еспанії свою силу та значення. Сьогодні університет у Саламанці нараховує біля 3.900 студентів, які здебільші студіюють право і медицину.

Третім з чергі еспанським університетом є університет у Валядоліді, що був заснований у 1260 році королем Санчо-Бравим і ним же був у привілейований 1293 року. Характер цього університету в загальному такий, як попередніх. Сьогодні університет у Валядоліді нараховує приблизно 3.400 студентів.

Про інші університети подам тільки коротку характеристику, але раніше зупинюся ще на одному дуже важливому університеті, який був заснований 1508 року кардиналом Цізнеросом, в Алькаля де Енарес і який у 1558 році одержав привілеї від короля Филипа II.

Цей університет славний тим, що на ньому викладали грецьку і латинську мови та мови Близького Сходу. Для більшого престижу кардинал Цізнерос надав університетові свій герб (знак лебедя) і цей герб, як традиційний, перенесли в 1836 році до Мадридського університету, де він і досі прикрашує центральну університетську будівлю.

В Алькаля де Енарес була видана під проводом кардинала Цізнероса т. зв. "Б'блія Полігльота". Також тут народився Мігель Сервантес, автор невмирального твору "Дон Кіхот де ля Манча".

Пізніше еспанські університети занепали разом з занепадом еспанської державної потуги. Цей занепад позначився з приходом на еспанський королівський престол династії Бурbonів, яка ввела на еспанський двір французькі звичаї й культуру. Найбільш занепали еспанські університети вже в 19 ст., коли Наполеон зайняв Еспанію і настановив свого брата Йосипа еспанським королем. У той час більшість еспанської аристократії говорила виключно французькою мовою, висилаючи своїх синів на студії до Франції.

З цього занепаду еспанські університети почали підноситися щойно напочатку нашого століття, коли до них прийшли такі славні професори, як Менендес Пеляйо, Унамуно і, пізніше, Орtega і Гассет. Але щойно після громадянської війни еспанський університет зрівнявся знову з кращими світовими університетами.

На сьогоднішній день в Еспанії нараховується двадцять університетів у таких містах: Барцельона, Гранада, Санта Крус, Мадрід, Мурсія, Овієдо, Саламанка, Сантіяго де Компостеля, Севілья, Валядоліда і Сарагоса.

Мадридський університет був заснований у 1822 році і сьогодні має такі факультети: фізичний, математичний, хемічний, фармацевтичний медичний, правничий, економічно-політичний теологічний, філософічний, ветеринарний. окремо існують інженеро-корабельно-будівничі акаадемія та гірнича, лісова, агрономічна, архітектурна і інші спеціальні школи.

Еспанське студентство

В Еспанії за останнім підрахунком є всього понад 70.000 студентів, 15% яких — дівчата. Найбільше число студентів студіює право і медицину. Найменше студіюють філософію і ветеринарію.

Найбільшою еспанською студентською організацією є СЕУ. Ця організація була заснована в 1933 році і є галузкою єдиної еспанської політичної партії Фаланга, Зараз СЕУ обмежує свою партійну активність, залишаючись студентським синдикатом з широкою програмою діяльності. Своїм членам СЕУ прищеплює ідеї всеєспанськості, вимагає підвищення студентського інтелектуального рівня, захищає студентські права перед владою та змагає до покращення соціальних умов. СЕУ вдержує тісні зв'язки зі студентами Південної Америки; дбає про спорт та військову підготовку, яку кожний студент повинен пройти. До програми діяльності СЕУ входять ще табори праці і різні відпочинкові табори, які тут звуть "Альберге". Ці табори організовані лише під час вакацій. СЕУ намагається також посыпрати своїх студентів на літні табори праці до інших європейських країн.

Система навчання на еспанських університетах, на мій погляд, замало практична, цебто, застосовується замало семінарів та практики в лабораторіях. Лабораторні устаткування залежать у першу чергу від індустріалізації даної країни, а поскільки Еспанія під цим оглядом ще відстає в порівнянні з іншими європейськими країнами, то й справа з лабораторіями покищо краще стояти не може.

Щодо інтелектуального рівня еспанських студентів, то він, я сказав би, задовільний; еспанські студенти крім студій, цікавляться й іншими ділянками знання, читають філософічні книги, белетристику, цікавляться музикою й малярством. У розмовах часто люблять говорити про славних філософів, письменників, композиторів чи малярів.

Але щодо загальної освіти, то ця справа стоїть майже найгірше в усій Європі. Еспанія, замість університетів, повинна більше розвивати підставове шкільництво, тому що відсоток неписьменності серед населення дуже високий, що некорисно впливає і на державу і на загальний стан культури.

Також не всі еспанські студенти можуть одержати працю після закінчення своїх студій і тому часто люди через довгі роки не можуть працювати у своїх професіях.

Замало існує в Еспанії студентських організацій, які плекали б у молодого студента добре якості людини. Також замало вдержують зв'язок з чужинецькими студентськими організаціями та й ставляться до цього якось байдуже, хіба що належать до ЮНЕСКО і тільки їхньої в тому слави. До Еспанії в десять разів більше приїжджає чужинецьких студентів у порівнянні з кількістю еспанських студентів, які виїжджають за кордон. В еспанських студентів помічається якийсь провінціоналізм, хоч вони й дуже радо слухають, як їм щось розказувати про інші країни та про їхні звичаї і побут.

Майже ніколи еспанські студенти поміж собою не говорять на соціальні теми і ними майже не цікавляться, але це явище можна собі пояснити присутністю даного режиму...

На одну річ, на яку в Еспанії варто звернути увагу, це т. зв. "Сіодад Універсітарія" — розбудова університетів в одній частині міста, де кожний факультет має свій окремий будинок, так, що ряд таких факультетів з різними колегіями творять окреме місто з молодим гарним парком, з асфальтовими дорогами та з комунікаційним сполученням. Ці т. зв. "Сіодад Універсітарія" почали розвивати в Еспанії ще тому тридцять років і зараз їх можна зустріти майже в кожному

більшому місті, там, де для цього є більш пригожі умови та потреба.

Щодо професорського складу, то я б сказав, що він досить добрий, хоч з певністю можу лише говорити про мій філософічний факультет, на якому учусь.

Помимо всіх позитивів і негативів, які я в цій статті подав, все ж таки запрошує тих кандидатів, які хотіли б приїхати на студії до Еспанії, нехай приїжджають. Еспанія по своїй структурі цікава, народ веселий, добрий і можна між еспанцями добре почуватися, але раніше треба їх пізнати.

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В ЕСПАНІЇ

В цьому році минає саме десять років, як прибули перші наші студенти на студії до Еспанії. Немає достовірних відомостей про те, щоб хтось раніше з українців студіював в Еспанії, ні також про якусь українську колонію чи еміграцію у цій країні, тому можна з певністю сказати, що наші студенти є тими першими поселенцями української колонії в Еспанії.

Перші наші студенти прибули до Еспанії в 1946 році: троє з Бельгії, друга група з 18 людей приїхала з табору полонених, з Італії, на початку 1947 року прибула ще третя група у числі 7 людей. Вони й започаткували українське студентське життя у Мадриді. Властиво повстання Українського Студентського Товариства — "Обнова" треба завдячувати архиєпископу Бучкові, який вистарався про дозвіл в еспанського міністерства на в'їзд українських студентів на студії до Еспанії, а також єпископові Германюкові, інж. Кішці, і п. Карманіну, які в 1946 році приїхали на з'їзд "Пакс-Романа" і видвигнули на цьому з'їзді справу про допущення на студії наших студентів до Еспанії.

На початку наші студенти, крім вивчення еспанської мови, заняття на університеті, ще займалися культурно-громадськими справами: зорганізували студентський хор, який часто співав служби Божі і давав концерти для еспанської публіки та мав великі успіхи. Також брали участь у різних фестивалях, де одержували гарні нагороди від критиків і загальне признання від публіки. Крім хору, деякі студенти займалися спортом; зорганізували дружину по сітківці (волейбол), в чому були першунами на всю Еспанію, здобуваючи кілька першокласних чаш.

На громадському полі нашим студентам не було так легко працювати, як іншим чужинецьким студентам, які мали тут своє старше громадянство, амбасади чи консульства, безпосередні зв'язки з еспанським урядом чи то з іншими важливими установами. Наші студенти таких представників ні старшого, впливового громадянства не мали і їм часто приходилося самим виступати в ролі таких амбасадорів чи консулів та пропагувати нашу справу так, як це було в їх силах.

У 1950 році за старанням Архиєпископа Бучка започатковано укр. передачі по Еспанському Національному Радіо, в чому наші студенти брали активну участь; Крім того, нашим студентам сумівцям вдалося одержати півгодинну передачу один раз в тиждень по Еспанському Радіо СЕУ, де ці передачі вже існують шостий рік, що має для нашої визвольної справи велике значення. До громадської діяльності ще треба зарахувати святкування наших національних свят, на які наші студенти запрошуєть еспанських визначних гостей, включно з міністрами, та представників всіх чужинецьких колоній і амбасад. Ясна річ, що таких гостей найбільше прибуває 22-го січня, в день проголошення незалежності України.

Безперечно, можна було б багато більше і може краще робити, але для цього треба мати спеціально підготованих людей, які могли б цією справою займатися, на жаль, у нас таких людей нема та нема виглядів, щоб вони були. Ті студенти, які покінчили свої студії і залишилися тут в Єспанії, на праці, — це вже інженери гірники, агрономи і інші, які політично-громадськими справами не можуть займатися, бо не мають для цього відповідної підготовки ні часу. Знова ж ті, які студіюють на інших факультетах, як філософія чи економія, не можуть залишатися в Єспанії, бо не можуть одержати праці по своїх професіях і тому мусять війдіжати

Читачі! Забезпечуйте себе і свої родини найвигіднішими асекураціями в

УКРАЇНСЬКОМУ РОБІТНИЧОМУ СОЮЗІ

Допомагаймо собі гуртом! Ваші вкладки до УРСоюзу — це Ваша найпевніша ощадність, що приноситиме Вам високу річну дивіденду.

Ще сьогодні зверніться за інформаціями до редакції “Молодої України”, — або на адресу:

*Ukrainian Workingmen's Ass'n
524 Olive Street,
Scranton, Pa., U.S.A.*

до других країн, де легше влаштуватися на працю. З цього виходить, що наше культурно-громадське життя в Єспанії з часом почне завмирати, якщо не зайдуть якісь корисні зміни. Також відчувається брак допливу нових студентів, які поповняли б ряди вибувших, тому наша Громада з кожним роком зменшується, а властиво в останні три роки стойть на числі — 27 студентів.

Розподіл наших студентів за факультетами за період від 1946 до 1956 рр. був такий:

Медицина	записано	11	закінчили	3
Філософія	"	8	"	3
Політика	"	5	"	4
Фармація	"	4	"	2
Економія	"	2	"	1
Гірництво	"	4	"	3
Лісництво	"	3	"	2
Ветеринарія	"	2	"	2
Архітектура	"	2	"	1
Агрономія	"	2	"	2
Електрика	"	1	"	1
Телекомунік.	"	1	"	0
Корабль. буд.	"	1	"	4
Музика	"	2	"	2
Скульптура	"	1	"	0
Хемія	"	3	"	1
Маллярство	"	1	"	0

Зробили докторські праці 6; приготовляють 4.

Як бачимо, число студентів, які покінчили студії, є задовільне і можна сказати, що даром часу не потратили, — за винятком тих, які передчасно виїхали до США, або до Канади, але здається, що вони там кінчають свою студію.

Про умови, які існують в Єспанії, я вже згадував, але лише побіжно, тому в цьому місці зупинюю над цією справою трохи довше, щоб дати деякі інформації тим, які зацікавлені студіями в Єспанії.

Умови, в яких студіюють наші студенти і всі інші зза залишої заслони, відносяться до тих лише, які живуть у Колегії святого Якова. Стипендія, яку дає “Обра Католіка” студентам, включає помешкання, харчі, безкоштовне навчання, книжки і 275 (двісті сімдесят п'ять) пезет щомісяця на одяг, білля і на всякі інші дрібніші речі. Стипендія є на весь час студій, а відтак треба покидати колегію і жити по своїй власній спромозі. Тоді даний студент пише прохання до “Обра Католіка” і йому продовжують побут ще на один, або два роки, а часом дана особа, закінчивши студії, залишається в колегії так довго, доки не підшукає собі працю, або не вийде в іншу країну. Студенти, які можуть одержати працю по своїй професії, можуть залишатися в Єспанії, одержати єспанське громадянство і жити як повноправні громадяни. Таких адоптованих громадян з наших бувших студентів є вже кілька, але поки що краще виплачується студіювати в Єспанії, а на працю війти до других країн.

Щодо складу наших студентів за віровизнанням, то між нами 21 католик і 6 православних, що об’єднані в Товаристві “Обнова” на підставі спеціального статуту, який до цих умов пристосований.

Пам'ятайте про пресовий фонд
“МОЛОДОЇ УКРАЇНИ”!

МИНУЛЕ І СУАСНЕ УКРАЇНИ

Проф. Б. КРУПНИЦЬКИЙ

„Нація“ в козацькій Україні XVIII ст.

У нашому, ХХ віці, поняття “нації” охоплює цілий народ: еліту й народні маси. Тому то їй державницька ідеологія є самозрозуміла. Державна нація, або нація-держава, це за наших часів є майже тотожні поняття.

Інакше було в XIX віці. Народництво тоді виходило з ідеології безодержавної нації. Нація, це був, гостро формулюючи, простий народ, народні маси без еліти. Іноді до останньої залічувалися тільки ті діячі, що виконували, мовляв, програму народної маси. Зрештою, з українського погляду, тут була своя послідовність: коли українська дідична аристократія була або змосковленена, або спольщена, дійсно стуттєвий складник народу нації був лише простий народ. Крім того, ця безодержавність народників була свого роду протестом проти чужої державності на українських землях. Небезпека такої ідеології в тім, що легко було недоцінити вагу власної еліти (за народників це була так звана “інтелігенція”) і власної державності. І така недооцінка дійсно сталася. Українська революційна інтелігенція, що почувала себе за правдивого репрезентанта народу, надавала соціальному чинникові значно більшої ваги, ніж національно-державному.

Та інакше розуміли “націю” у XVIII віці. Тоді, як і в ХХ віці, “нація” включала в собі поняття державності. Для людини XVIII віку було зовсім природно вважати, що нація-народ живе своїми державними формами, має свої державні права. Існування української автономної державності або свіжа пам'ять про неї (наприкінці століття) сильно впливали на національну ідеологію.

Але завжди треба пам'ятати, що XVIII вік був періодом станової державності і станового розуміння поняття “нації”. Коли для народників XIX віку “нація” була народом без еліти, то для державників XVIII віку “нація” була до певної міри еліта без народу. У практичному житті, щоправда, поняття “нації” було ширше ніж еліта, хоч і не всеохопне. Під цим оглядом аж до кінця козацько-гетьманської доби було чимало неясного.

Для національної ідеології XVIII віку, можливо, ніщо так не було важливе, як поняття “Вільної На-

ції”. За командну, так би мовити, ідею XVIII віку був “Переяславський договір” 1654 р., *Magna Charta* українського державно-конституційного життя, що мала залишитися навіки непорушна. Від Мазепи й Пилипа Орлика до “Історії Русів” існувала вже певна, досить вироблена національна ідеологія.

Українські патріоти XVIII віку виходили з природного й правного стану речей, що український народ мав натуральне право на власне існування. Це піднесення прав “Вільної Нації”, це користування доказами не стільки практичного, як теоретичного характеру, свідчило про те, що українці ставилися до цілої справи принципіально. В “Правах і Свободах” Козацької України патріоти XVIII віку вбачали не тільки прийнятну для них форму суспільно-політичного життя, але й глибоку морально-правну категорію зобов’язання, що її не вільно було порушити.

Таке вшанування природного права нації-народу видко й у сентенціях Орлика, на початку XVIII віку, й у висловах “Історії Русів” на переломі XVIII-XIX віків. Пилип Орлик, опинившися в конфлікті з турками й не погоджуючися з їх вимогами, твердить на початку 1713 р. в меморіалі до Карла XII, що він не може прийняти турецьку протекцію, бо лише цілий український народ має право рішати про свою долю: ані гетьман, ані підлегле йому військо не мають права в справах, що торкаються “державної незалежності всієї України (*de publica universae Ucrainae integritate*) приймати турецьку протекцію “без згоди всіх, яко духовних, так і світських станів цілої України. Бо цілий український народ (*universus populus*) може пізніше сказати: “не повинні ви були трактувати про нас без нас” (*Non debuistis tractare de nobis sine nobis*)¹⁾

У петиції до цариці Катерини, що її зложили на поширеній Старшинській Раді в Глухові, у вересні 1763 р., нагадувалося про історичний факт союзу України з московським царем за Б. Хмельницького й доводилося, що гетьман “сіє доброволь-

ное подданство учинилъ по договорамъ”. На кінці петиції стояло характерне речення, а саме, що сюди внесено найважніші “просьбы и нужды”, що про їх задоволення “никто справедливѣ просить не можетъ, какъ вольный, но вольностями не пользующійся, вѣрный Малороссійскій народъ”.

За “Історією Русів” український (“руський” в оригіналі) народ з найдавнішої давнини, був у своїй землі самодержавний і самостійний, під урядуванням своїх власних князів. Починаючи від Київського періоду, він виходить на політичну арену, як цілком зформована індивідуальність, з самозрозумілим правом на власне існування. І коли цей народ пізніше з’єднався з Литвою, то він зробив це “яко вольний и свободный, а отнюдь не завоеванный” народ. Так само, на основі рівних прав, прийшло, 1386 р., до з’єднання всіх трьох народів — польського, литовського й українського в польському королівстві. Пізніше з’єднання з Москвою, на основі “Переяславського договору” 1654 р., має такий самий характер вільної сполуки, з такими самими гарантіями у формі пактів і договорів, що їх уклали були свого часу українці з литовськими великими князями й польськими королями.

Право на свободу українського народу автор “Історії Русів” доводив також тим, що в своєму внутрішньому житті цей народ усе користувався правами власного регіменту, власної самоуправи. Ця думка провадиться послідовно через цілий історичний розвиток українського народу.

На перший погляд здавалося, що в XVIII віці поняття “нації” було всеохопне. Пилип Орлик у згаданому меморіалі з 1713 р. твердив, що долю України може рішати тільки *“universus populus”*, себто духовній світські стани, за його ж власною інтерпретацією. У статейнім пункті (п. I) Данила Апостола (1728 р.) прохалося, “дабы Малороссійского народа всякаго званія люде судимы были по своимъ артикуламъ одъ своихъ людей”. 1676 р. в наказах делегатам до Катерининської “Комисії нового уложенія” висовується одна думка, одне бажання: лишитися при тих правах і вольностях, що на них “Б. Хмельницький со всім Малороссійской нації корпу-

¹⁾ A. Jensen. Les Emigrants ukrainiens en Suede. Відбитка з ХСII тому ЗНТШ, Львів, стор. 22-23.

сомъ подъ державу Великороссійскую приступиль”.

Але все це було лише теорія. Практика виглядала не раз зовсім інакше. Іноді поняття “нації” поширювалося, іноді воно звужувалося.

Той самий Орлик був за автора так званої “Бендерської конституції” (1710 р.), а ця конституція значно відбігає від ідеї “цілого народу”. Там знаходимо точки про козацький парламент, що мав складатися не тільки з генеральної старшини й полковників, але також “з кожного полку по единой значной и заслуженой особѣ”. Таким чином, конституція 1710 р. не виходила за межі старшини, й проектований парламент виглядав радше як поширення Старшинська Рада.

Навіть козацький стан не затримав своїх переваги в українській становій державі XVIII в. Повноправною бо була лише козацька старшина, що з неї поволі зформувалося українське шляхетство, яке й стояло на чолі держави. Інші стани, серед них і козацький, не завжди притягувалися до державних справ.

Шляхетська ідеологія поволі надавала свого змісту поняттю “нації”. Хоча, загалом кажучи, це не було, як у Польщі, де “нація” складалася лише з самої шляхти, але й серед шляхетських кіл Гетьманщини існувало чимало чинників, що поза своїм станом нікого й нічого іншого не визнавали.

Проте, тому що в боротьбі українського шляхетства за свою автономну державу брали участь і інші стани, старшина - шляхетство, принаймні її ліберальніші елементи, не могла не визнати інтересів інших станів. Тому то в петиції, що була схвалена на поширеній Старшинській Раді, свого роду шляхетському соймові, 1763 р., вимагали підтвердження прав шляхетства, козацтва, духовенства, міщанства. В “Коміssію нового уложенія” (1761 р.) ввійшли представники не тільки українського шляхетства, але й духовенства, козацтва й міщанства.

Але ані тут, ані там не бачимо селянства, цієї найширшої верстви, так би мовити, бази Козацької України. Селяни ані пасивно, ані активно не належали в XVIII в. до “нації”. Українське шляхетство послідовно прагнуло до їх повного закріпачення. 1739 р. старшина, що засідала в Малоросійській Колегії, скористалася з наказу цариці Анни про заборону еміграції українських селян за кордон і від себе наказала, щоб не дозволяти селянських переходів навіть у середині країни. Цей безправний наказ скасувала цариця Єлизавета 1742 р., але старшина й далі продовжувала боротьбу проти вільних переходів селянства, що вважалося в шляхетських колах за

найбільше “національне лихо”. Такі противеселянські тенденції українського шляхетства особливо виявилися за часів останнього гетьмана Кирила Розумовського. Численні шляхетські прохання твердили про заборону переходу селян. Гетьман Розумовський пішов нарешті на руку шляхетству, хоч ще й не дав згоди на остаточне закріпачення селян. Універсал 20 лютого 1760 р. наказував, щоб селяни, покидаючи свого пана, залишали в нього все своє рухоме майно й щоб такі селянські переходи відбувалися за писаним дозволом дідича.

Також не гаразд стояла тоді справа з іншими станами. На одному з шляхетських з'їздів, що так часто скликалися за гетьмана Розумовського, було виголошено, наприклад, промову, знану пізніше під назвою “О поправлені состоянія Малороссії”, де промовець цілком одверто твердив, що вся сила політичних прав мусила належати самому лише українському шляхетству.

Цікаво, що гетьман Розумовський, отримавши сенатський указ 1756 р. про остаточне вирішення справи з Кодексом “Права, по которымъ судится малороссійскій народъ”²), визнав цю справу “за дѣло, касающееся всего малороссійской націи народа”. І він наказав скликати з представників “нації” комісію, куди мали ввійти генеральна старшина, 10 бунчукових товаришів, 4 військових товаришів та ще по 2 представники полкової й сотенної старшини.

Таким чином, хоч справа Кодексу торкалася цілої Козацької України, але мала її, як бачимо, вирішити “нація”, що складалася з самих тільки представників старшини. Лише згодом, 1759 р., українське духовенство запротестувало, що до складу комісії не покликано його представників, боячись, щоб “миряне чого не викинули або не прибавили некорисного для духовенства”.

Справедливість вимагає додати, що були й інші голоси, що в поняття “нації” включали ширше коло людей: за “Історією Русів” повноправне “рицарство” складалося не тільки з властивої шляхти, а й духовенства й цілого козацтва. Але й тут нема селян і міщан.

Шляхетське забарвлення поняття “нації” було таке сильне, що воно, як магнет, притягувало до себе й інші стани. Козацький стан, напри-

клад, вважав себе “рицарським” станом, що завоював собі права власною шаблею, й тому вимагав для себе міродайного місця в житті нації. Духовенство, принаймні його вищі представники, починаючи від ієреїв, — теж твердило, що й воно належить до шляхетства. Такий погляд, зрештою, не був зовсім безпідставний; не бракувало випадків переходу дітей священиків до старшинського стану. Чи гетьман Іван Самойлович не був “поповичем”? 1757 р. гетьман К. Розумовський наказав “протопопських дітей” зарахувати до значкового товариства, а “поповських дітей” — до рядового, але виборного козацтва з тим, що “здатні” з них можуть згодом доброю службою і “приличний станъ заслужити”.

Також і міщанство, хоч і стояло в Магдебургіях на своїх правах, мало тенденцію вийти на шляхетську лінію. Кияни, наприклад, хвалилися, що вони теж польські шляхтичі й що їх права є шляхетські права.

Міщани брали жваву участь у старшинських нарадах-з’їздах за часів Самойловича й Мазепи. За гетьмана Данила Апостола вони були активні на своїх купецьких конгресах, що їм сприяла гетьманська влада. Але московська політика, скерована проти української торгівлі, привела до того, що найзаможніші міщани прагнули щораз більше вкладати свої капітали в землю, набути маєтки та перейти в старшинський стан. З другого боку, самі міські елементи, особливо у великих Магдебургіях, починають віддавати свої найвищі посади шляхтичам. За К. Розумовського вйтім певного більшого міста вибирається “бунчуковий, чи військовий, чи, принаймні, значковий товариш”.

Зрештою, коли ми говоримо про станову українську державу, то ми мусимо розрізняти між “правами” і “правами”. Так, Гетьманщина XVIII в. складалася зі станів на своїх правах. Але інакше стояла справа, коли ходило про право участі в керуванні державою. Тоді “нація” розумілася виключно, як шляхетська. Найважніші питання державно-національного життя обговорювалися й вирішувалися на шляхетських соймах, що в них перевернулася колишня Старшинська Рада.

Те саме бачимо й в судах. Нові суди, гродські, земські й підкоморські, опинилися в руках шляхетства, що постачало суддів зі свого стану.

Таким чином, Козацька Україна XVIII в. перетворилася в типову станову країну з привілейованим шляхетським станом, який зосередив у своїх руках все те, що належалося до прав і привілеїв “нації”.

² Див. Андрій Яковлів. Український Кодекс 1743 року. “Права, по которымъ судится Малороссійскій народъ”. Записки Наукового Товариства імені Шевченка, т. CLIX, Мюнхен, 1949, стор. 30.

Людмила ІВЧЕНКО

Советська

„ЗОЛОТА МОЛОДЬ“

Ніде колосальні клясові різниці нового советського суспільства не видно в таких разючих контрастах, як у житті сучасної советської молоді. В той час, як сотні тисяч молоді на вмисно позбавлено права бути навіть у десятирічці і вся колосальна советська машина скерована на те, щоб загнати їх на фабрики і МТС; в той час як сотні тисяч були вислані в дикі пустелі Казахстану і в Сибір на оте горезвісне „освоювання цілинних земель“; в той час, як дівчата — бетонщиці, за свідченням самих комсомольців, мішають на морозі бетон, сплять у палатах і їдять в сухом'ятку на будові „Братської“ гідро-електростанції на річці Ангара у Східному Сибірі — в цей час сини і дочки великих партійців, письменників і артистів та науковців живуть життям, яким американська „золота молодь“ жила хіба яких п'ятдесят-сімдесят років тому.

Найкраще про це оповідає в Сетердей Івнінг Пост журналіст, а раніше дипломатичний представник, зять теперішнього американського посла в Москві — Чарлз В. Таер.

Таер жив у советах сім років, знає російську мову настільки, що його супутники у потязі питали його, чи він не з Одеси, і мав нагоду порівняти свої передвоєнні і по-воєнні враження під час недавньої візити до советів, де він багато подорожував і мав нагоду розмовляти з різними людьми. Але найбільше йому помогло старе знайомство з людьми, які колись могли дозволити собі розкіш знайомства з амбасадами.

Описуючи советську молодь, Таер ділить її на три категорії. Одна — звичайні комсомольці і студенти, які мають робити те, що їм наказують і робити це добре. Найдільніші з них стають інженерами і заробляють досить грошей, щоб тримати в комфорті свої родини. Але по-суті, хоч їх роля для держави найважливіша — вони не мають великої ваги в советах. Їх можна послати куди вгодно — і з ними нема чого церемонитися.

Друга категорія — це золота молодь — діти професорів, що можуть добре заробити, лікарів, інже-

нерів, завмагів, директорів заводів, військовиків до полковника включно, словом тієї советської еліти, що може так чи інакше заробити від 4000 до 8000 рублів місячно. Вони можуть дозволити своїм дітям розкіш, добре одягнутися, запросити товаришів на вечірку, біль-менш „стильно“ влаштовану, мати свою „віллу“ не більше, як у п'ять кімнат, і — верх розкоші — мотоцикл або навіть авто на родину. Завдяки всемогутній „букві З“ — знайомству, діти цієї категорії завжди певні, що вони будуть у вищій школі, навіть, коли б вони не були відмінниками, і що їм гарантована посада в столицях — Москві чи Києві, хоч би вони закінчили ВИШ на тройках.

Але є ще друга категорія молоді, яку Таер вивчив у Москві, але яка мабуть, у менших, провінційних розмірах, існує і в Києві. Це так званий „джет сет“ — тобто „ракетники“. Це діти найвищих партійців, маршалів і генералів, композиторів, письменників (на тому особливому становищі, коли всі їх твори друкуються і перекладаються на мови всіх народів советської орбіти) і т.д. Ця молодь лічить свої прибути в мільйонах рублів. Завдяки тому, що податок в советах не прогресивний, — більше заробив, більше й плати — а приблизно одинаковий для тих, хто заробляє більше і для тих, що мають менше — діти цієї групи суспільства в советах мають велике спадщини, коли їх батьки помирають, або одержують не менше великі пенсії.

„Ракетники“ дивляться з присирством на „золоту молодь“, розмовляють між собою по-англійськи, бо їх з дитинства вчать всіх предметів англійською мовою; можуть закупити цілу крамницю квітів в подарунок своїй дівчині — і мають дуже багато дівчат до вибору. Вони збирають колекції старої порцеляні, джазових платівок ззакордону, і на літо їздять відпочивати в Чехію, в Карлсбад — насолоджуючись там досить потріпаними рештками колишньої розкоші. Вони мають по кілька вілл виключно для самих себе, де прислуга завжди тримає все напоготові для можливого візиту господаря. Саме на цих віллах вони влаштовують свої вечірки, що

часто переходят у дикі оргії, бо в душах цих молодих людей і дівчат не лишилося нічого, крім цинізму і бажання пожити якнайкраще. І які б закони про аборти не були в даний час у вживку в советах — заборона чи стимулування їх — „ракетники“ завжди мають змогу улаштувати свої справи, бо вони мають гроші і впливи.

Нижче цих груп стоїть група так званих „стіля“ — хлопців у вузьких штанях, капелюхах, вигнутих так, як того вимагає остання міжніми мода, і в розписаних яскравих краватах. Вони розплачено намагаються наподоблювати „золоту молодь“, а поскільки здебільшого не мають на те коштів — вони утворюють банди дрібних і більших злочинців, від чого „ПРАВДА“ — партійна і комсомольська — часом пишуть алярмові статті про хуліганство.

Такі наслідки „побудови соціалізму“ в советах. Розклад і гніль серед молоді, і далеко більші класові різниці, бо сини і дочки звичайних чесних тружеників, середньої інтерлігенції, робітників, і колгоспників — засуджені або на десять клясів, або навіть на сім і чотири кляси. До того ж, як назначає тепер само міністерство освіти СРСР — кількість ВУЗів буде зменшена, бо совети мають надпродукцію інтерлігенції, яка починає думати, дискутувати і сумніватись. Тому вони воліють мати „золоту молодь“, „ракетників“ і навіть „стиляг“, а справді вдумливих і здібних дівчат і хлопців вони висилають то на цілинні землі, то тепер на гідро-електростанції. Там вони працюють як дроворуби і комбайнери, як бетонщиці і трактористки в диких пущах, і в морози і в суховії. А поскільки українська молодь завжди рвалась до освіти, це мабуть чи не найгірший удар, що упав на неї знову.

Українки північно-західного Торонто!

Найкращу обслугу й найбільший вибір жіночих плащів, сукнів, убрань, весільних і спортивних одягів

знайдете в

ELENORE FROCK'S

1018 St. Clair Ave. West

два бльоки на захід від Оквуд на розі Ст. Клер - Апельтон.

Наш телефон: LE. 3-7809

Ю. Март.

BURLACOFF'S FURNITURE

MARCONI TV MODEL 235

- ЕЛЕКТРИЧНІ
І ГАЗОВІ КУХНІ
- ХОЛОДИЛЬНИКИ
- ПРАЛЬНІ МАШИННИ
- РАДІО
- ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та інше

купіте на дуже догідних
умовах у крамниці

**BURLACOFF'S
FURNITURE**

**619 QUEEN ST. WEST
TORONTO, ONT.**

Tel.: EM. 8-6812

УКРАЇНСЬКА КУЗНЯ -- ДОНБАС

Куди не кинути поглядом — чу мацький шлях сузір вогнів; єж по виднокруг все всіяне зорями електричних світл, спалахами бессмертів, загравами вагранок мартенів, синіми блискавками електричних зварок. Це Макіївка — шматочок великого Донбасу, частинка української кузні.

Степовий вітер, заплутавшись в ажурних кружелях дротів високої напруги, співає в голубій блакиті неба пісню про вугілля, про чорне золото, що зробило Донецький басейн найкрупнішим промисловим центром України. Та й чи гільки України?

У підземних пластиах Донбасу зберігаються десятки міліардів тон чорного золота, що творить кістяк енергетичної бази сучасної цивілізації, дорогоцінного сирівця тисячів різних важливих хемічних продуктів.

Не дивлячись на всезростаючий хижакський визиск чужою владою Божого дару Україні. Донбас віддав за останні сто років лише 8% свого скарбу до того ж є всі підстави твердити, що мапа "Великого Донбасу" сягає далеко за ману сьогоднішнього Донбасу, на захід від Дніпра і далеко на схід від Шахт.

Сьогоднішній Донбас займає коло 25 тисяч км. кв. і постачає близько сто мільйонів тон вугілля річно, займаючи четверте місце в світі по видобутку після США, Англії та Німеччини.

З хвилини, коли 100 років тому Сір В. Перкін натрапив на історичну синтезу фарби зі залишків при коксуванні вугілля, на вугільній базі, властиво, виросла ціла сьогоднішня цивілізація.

Вугіль став хребтом життя і комерції. Куди б ми не кинули оком, скрізь погляд зустріне в одній чи другій формі вугіль: добрива, парфуми, фарби, розчини, вибухові матеріали, нілони, ліки, синтетичну бензину, синтетичний каучук та десятки інших важливих продуктів модерного життя.

Так у США 3/4 всієї електроенергії постачає вугіль, 1/3 всіх сирівців органічної хемічної індустрії, і це в країні найвищого споживання нафтових продуктів. Що ж можна сказати про країни бідні на нафту?

Для України, яка не посідає належних нафтових родовищ (крім Майкопських та Підкарпатських) ролю вугілля в економіці вільної

держави переоцінити просто неможливо. Без Донбасу вільна Україна не мислима. Звідси чорне золото безупинним потоком пливе до Кривого Рогу, Запоріжжя, сталевих заводів Дніпродзержинська, домін і сталеварень Дніпропетровська, індустріального Харкова, нафтоочищувальних заводів Ростова, металургійних заводів Азовсталі комбінату Маріупольщини, до Керчі до золотоверхої столиці Києва, пливе по всій Україні, підтримуючи невпинний пульс економічного життя країни.

**

Славен Донбас вугіллям на цілий світ . . . Ale не лише вугіллям славний Донбас, не лише вугільні центри Макіївки, Енук'єво, Горлівки, Чистякова, Шахт творять індустріальний потенціал Донбасу. Сільчі копальні коло Артемівська в Братів'ях, Бахмуті та Слав'янську з содовими заводами на цій базі. Керамічні, шкляні та спеціальні заводи вогнетривкої цегли в Слав'янську, Константинівці. Заводи спеціального оптичного скла в Ізюмі. Заводи кольорових металів, суперфосфатні та цементомельні в Константинівці. Шахти живого срібла в північному передмісті Горлівки, коло Микитівки. Заводи спеціальної сталі в Маріуполі, машинобудівельні в Горлівці, Дружківці. Це лише поверховий перелік індустрії лише Західного Донбасу, який розкинувся на 15 тисячах кв. км. теперішньої Сталінської області, від Азова до Північного Дніця.

Індустрія східного Донбасу, подібно до західного, виросла на вугільній базі. Тут повторюється подібна картина високої концентрації індустрії на вузькім терені 10 тисяч кв. км.

Металургічні та коксові заводи в Альчевську, заводи спеціальних сплавів високоякісної сталі в Алмазній, хемічні заводи в Рубежні, трубопрокатні, паровозобудівельні та заводи гірничих машин у Ворошиловграді, вугільні шахти високоякісного антрациту в районі Кадіївки, Ровенків, Краснодону, Чистяково . . .

Тяжко знайти місто в Донбасі, де б не виробляли станків, машин, паротягів, трансформаторів, ходячих кранів, гредерів, конструкцій для мостів, врубових машин, сталевих тросів і канатів, плит корабельної сталі, цистерн хемічних продуктів, — все що творить так звану первинну індустрію.

Але не лише залізо і вугіль, не лише сіль і живе срібло, олово, цинка, чи, навіть золото, не лише павутиння рейок, ажурне плетиво стальних веж, не лише заводські гудки, ліс заводських труб, гуркіт блюмінгів, та гаряче дихання домінає Донбас.

Поруч гіантського металургійного заводу в Макіївці, — золотими хвилями колишеться пшеничне море . . .

Вирвавшись з закопченого Ворониловграду, маленька, але норовиста Луганка, ідилічно похлюпуючи сріблом хвиль у місячнім сяйві, бавиться з розмитим корінням в Ольховій балці . . .

Максимова балка, Зозулина балка, Кругла балка . . . по каміннях глибокої балки журчить ручайок. Вода в ручайку—це вода, яку день і ніч помпі женуть з глибини шахт. А далі темні конуси териконників — це порода, яку видобуто разом з вугіллям. Коло кожної шахти конус гори, з часом дощі, сонце і вітер зроблять свою працю, конуси обростуть травою, додаючи своєрідності до донбаського ландшафту. По степу, поросші чебрицем і полином кургани, в підніжжі обов'язковий для донецького степу вічно сухий бліднорожевий безсмертник.

Поруч з Макіївським заводом, що продукує сталі більше як Швеція, Польща, Угорщина та Австрія взяті разом, сідій курган таємничо шестистять вічнохвилюючою тирсою, можливо, про тризну, яку наші прадіди справляли на цюому кургані в відзнаку перемоги, а може сумну пісню співає про геройів воїнів, що впали в обороні українських прав... Там Савур могила перетяла ш'ях з Азова на Запоріжжя, там Груба могила, там Гостра . . . скільки їх мовчазних, німих свідків бурхливо-го минулого великого племені . . .

Далеко, з крейдяних гір, серед зелені в'ється синій Дінець. Вздовж Лінця тягнуться бахчі, городи, сочняшки, знову бахчі, знову сочняшки . . . це вже сільсько-господарський північно-східній Донбас.

На півдні знову розкинувся степ. Бідна степова рослинність, вбогі напівпересохлі річечки в глибокопротих долинах. Кальміус, Молочна, Берда, — всі вони несуть свої води до припілного Озівського моря, де на прибережжі димарі ще раз вступають в силу скучивши гронами заводів у районах приозівських портів Маріуполя та Бердянська. Це тут на півдорозі між Донбаським вугіллям і Керченською залізною рудою, розрісся металургійний комбінат світового маштабу — Азовсталь.

В поті чола, залякана, напівгододна і зодягнена в лахміття українська людина створила велич Донбасу, створила гіантську індустріальну машину для добробуту іншого народу. Це українська людина кротом врізається в рідину землю, ризикуючи здоров'ям і життям, гнана нелюдськими нормами стахановщини, цей раб-людина постачає з надр своєї землі мільйони дорогої цінного чорного золота ворожій їй і всьому людству владі бойливіщкої Росії. Вона працює, як раб прикована до цих велетенських заводів, куючи кайдани собі, своїм братам і всьому ще вільному світу, куючи гармати, монтуючи танки, продукуючи "катюші" і, "напал", які рватимуть і палитимуть тіла захисників волі. Вона свердлить цівки наганів, що може завтра впірати-муться в її потилицю, плюючи оловом смерти, яке вона видобула власними руками з власної землі. Вона, ця українська людина, сьогоднішній раб нелюдської влади сьогодні це мусить робити, але в її серці горить незгасимий вогонь ненависті до ворога, що грабує й плюндрює її батьківщину, обкрадає надра української землі, в їх серцях ще не згасла іскра віри, що хвилина пімти ще прийде, що гармати і кулемети, танки і лінкори, які вони будують владі, ще затово-рять мовою вогню і сталі, але по українськи, цим разом скеровані в керунок ворога української волі, ворога вселюдської волі. Встане українська держава, вільно зідхне українська людина, усміхнеться український Донбас. І сіль, і вугіль, і чавун і сталь — все створене українськими руками, служитиме українцям, а не чужій імперіалістичній Росії.

ОГОЛОШЕННЯ

Управа ТУСК "Обнова" в Мадріді подає до відома всіх заінтересованих, що з початком нового академічного року 1956/57 буде можливість одержати кілька нових стипендій на високошкільні студії в Єспанії. Кандидати — абітурієнти гімназії (до 25 року життя), або заавансовані студенти, які хотіли б продовжувати початі студії, повинні звернутись якнайскоріше до Управи Т-ва "Обнова" в Мадріді за відповідними інформаціями.

**Управа ТУСК "Обнова"
"FINISTERRAE" (Obnowa)
c. Donoso Cortes 63, Madrid, Espana**

Уживайте хліб та різні печива
відомої української пекарні

ROWNTREE'S

546 Rogers Rd., Toronto

Доставляємо хліб до крамниць
і до хат. Наш телефон:

RO. 9-0774

АЛЬФА

найбільша українська крамниця меблів
і домашнього устаткування пропонує
у великому виборі:

● МЕБЛІ І ХОЛОДИЛЬНИКИ

● ЕЛЕКТРИЧНІ І ГАЗОВІ ПЕЧІ

● РАДІО І ТЕЛЕВІЗІЙНІ АПАРАТИ

та всякі інші предмети домашнього устаткування.
Найкращий товар по найнижчих цінах!

ALPHA FURNITURE COMPANY

735 QUEEN ST. W., TORONTO, ONT.

Tel.: EM. 3-9637

Олександр Мельниченко

Україна -- світова держава

У деяких колах світової дипломатії, а також і серед нашої еміграції панують необґрунтовані думки, що УКРАЇНА — це голий степ, що там нічого нема українського, а якщо дещо й є, то все воно, мовляв, наскрізь совєтсько-комуністичне й повинно бути зліквидоване разом з тією системою.

У зв'язку з цим, виростаючі на чужині нашій молоді не зашкодить пригадати деякі факти. УКРАЇНА своїм комплексом природних багатств, тереном і населенням, була найважливішим складником старої Російської імперії. Такою ж вона увійшла і до складу ССР.

УКРАЇНА, як найбільша в ССР союзна республіка (друга після російської), мала незгладимі традиції УНР, традиції збройної боротьби, зокрема з совєтсько-комуністичною тиранією за свою незалежність, боротьби, в якій наш 40-мільйоновий народ пробудився, національно прозрів, усьому світові звістив про своє існування і приступив був до впорядкування свого власного життя у своїй незалежній державі.

А тому, що ті окуплені кров'ю традиції годі було стерти зі сторінок історії, годі було вбити визвольного духа пробудженого українського народу, то й большевики, творячи свою нову державну форму ССР, примушенні були, нехай і формально, створити, нехай і совєтську соціалістичну, але Українську Республіку.

Земля, заселена тепер українським народом, простяглася широко від верхів'їв Попраду й Тиси на заході, аж за Карпатськими горами в Угорській долині, і до Дніця на сході; від Прип'яті й верхньої Десни на півночі, до Чорного моря й Дунайських гирл на півдні. Крім того, великими колоніями живуть українці поза межами свого рідного краю; на Кубані між Озівським та Чорним морями, над Волгою в Московщині, в Середній Азії, в Сибірі, над Амуром, та по багатьох інших країнах, куди їх занесла лиха доля.

За останніми статистичними даними, УКРАЇНА являється однією з багатьох націй світу. Її населення дорівнює Англії, Франції та Італії. Площа УКРАЇНИ дорівнює 227.000 кв/міль і по своїй величині переважає Францію.

За останні роки УКРАЇНА займає друге місце після США у видобутку заліза і руди. В тяжкій залізній промисловості і по видобутку вугілля, УКРАЇНА займає 4-те місце в світі, випередивши такі країни як Японія і Франція. У Запоріжжі, на Дніпрі, побудовано найбільшу і найпотужнішу електростанцію в цілій Європі.

Фактично, в УКРАЇНІ за останні десятиліття зродилася і буйно розвинулась промисловість, в першу чергу хемічна, металургійна, машинобудівельна і інша. Зросло багато нових фабрик і заводів. Як не намагалися большевики перед другою світовою війною створити собі десь на Україні, Сибірі тощо нову промислову базу і цим самим унезалежнити себе на випадок війни і втрати УКРАЇНИ, вони цього не могли досягнути і примушенні були все таки розбудувати свою промислову базу на землях УКРАЇНИ.

В господарському відношенні УКРАЇНУ можна назвати "шпихліром Європи", хоч українське населення з вини Москви вимирає з голоду.

У вирощенні домашнього скоту УКРАЇНА також являється однією з найбагатших країн у світі. До 1941 року з усіх країн світу СІІА мали найбільше коней, тоді як УКРАЇНА займала місце після СІІА. В часи німецької інвазії на територію УКРАЇНИ, було знищено і вивезено до Німеччини 62% коней, 46% рогатого скоту, 49% свиней та більше як 50% тракторів, взятих з загального числа.

По вирощенні зернових культур та картоплі, УКРАЇНА займає третє місце в Європі. В продукції цукру — УКРАЇНА являється всесвітнім постачальником. Вся цукрова промисловість була знищена комуністами та німцями під час другої війни, але у великий мірі вона вже відбудована.

Проте, місце УКРАЇНИ між іншими країнами світу оприділюється не тільки її природними багатствами, але й культурним вкладом. Ці досягнення в культурному відношенні є багатозначними. До другої світової війни в УКРАЇНІ було більше студентів у вищих школах, ніж в других країнах світу, крім СІІА. Число учнів у середніх школах досягало до 5,5 мільйонів. Число студентів вищих шкіл в УКРАЇНІ досягало біля 130.000, тоді як Німеччина, з населенням у два рази більшим, мала біля 100.000, а Франція — країна культури — тільки 30.000. Число вчителів на УКРАЇНІ до 1948 року досягало 238.000 та число шкіл дорівнювало 30.000, з яких 8.000 було знищено під час війни.

Перед другою світовою війною на кожну тисячу осіб в УКРАЇНІ була одна бібліотека. Число кінотеатрів дорівнювало 7.000, не враховуючи біля 135 театрів.

1.120 часописів і 68 журналів було публіковано в УКРАЇНІ українською мовою. Треба сказати, що проблема українських шкіл в УКРАЇНІ була одною з важливих і занадто тяжких проблем, так як і Росія, а пізніше ССР бачили в освіті великі перешкоди для здійснення своїх імперіалістичних намірів.

У дуже тяжких умовах жила УКРАЇНА в часи, коли по всій Європі вільно розвивалася культура. УКРАЇНА, що в середньовіччі була осередком культури цілого Сходу Європи, від часу татарського лихоліття всі сили мусіла витрачувати на боротьбу з татарською ордою і турками. Варна, Сіноп, Трапезун, Кафа, Царгород, Хотинь, а навіть і Віденські десятки інших імен побоєвищ визначили хресний шлях української нації в боротьбі за своє існування і — за європейську культуру. Очевидно, що в таких умовах не могла українська культура розвиватися як слід та йти в парі з західноєвропейською.

До найвищого розвою дохорить українська філософія в половині 18-го ст., чільним представником її є Григорій Сковорода, основник т. зв. філософії серця. Вплив його на ціле українське відродження 19-го ст. був надзвичайно великий. У ділянці історії постають козацькі літописи, щоденники, записки та славна "Історія Русів", що мала великий виховний вплив на цілі покоління.

Та занепад гетьманщини і все сильніший наступ Москви, припинив дальший розвиток. Ще в 1720 році вийшов царський указ, що забороняв друкувати українські книжки, а навіть церковні книги мусіли бути докладно узгіднені з московськими.

Маллярство в УКРАЇНІ мало здавна велику традицію, що вийшла з гієратичного візантійського маллярства.

Воно розвивалося вільніше і стоять на однім рівні з європейським. У музиці народня пісня досягла найвищих вершин і — крім італійської — не має собі рівних в Європі. У 18-ім ст. українське мистецтво музики було вкрите славою імені найбільшого українського композитора Дмитра Бортнянського ...

Українці в культурних досягненнях значно перевищують інші країни Європи й Азії. У минулому віку УКРАЇНА дала світу великого творця Миколу Гоголя, якого "Мертві Душі" були перекладені на багато мов, а комедія — "Ревізор" ставилась професіональними та аматорськими театрами в кожній країні, люди яких розуміли театральне мистецтво.

Але найбільш любимим письменником, речником боротьби за УКРАЇНУ, проти її політичного, національного і соціального поневолення був Т. Г. Шевченко. Ім'я українського борця-революціонера відоме не тільки українському народові, його ім'я вписане золотими літерами у всесвітню історію.

Творчість українських письменників останніх років розвивалася в різних обставинах життя і йшла різними шляхами. Українська література 20-го ст., яка розвивалася серед буревію і громовиці, в дуже складних умовах політичного, суспільного й матеріального життя, вимагає окремого розгляду.

Українське оперове мистецтво, як відомо, висунуло ще в 18 ст. двох великих геніїв музики — Д. Бортнянського та М. Березовського, які своїми оперовими творами випередили сучасну ім українську музику на кілька поколінь. Пізніше теж розгорнув свою діяльність композитор П. Сокальський. В 1863 р. виступає зі своїм славнозвісним "Запорожцем за Дунаєм" — С. Гулак-Артемовський, який за оцінкою відомого українського музикознавця М. Грінченка, домігся справжньої народності музики. М. Лисенко у розвитку української музики відограє епохальне значення. В ньому ми маємо творця нашої національної опери, в новітніх часах — першого українського європейського композитора. У Галичині найбільший з композиторів того часу був Д. Січинський.

Сучасна українська музика репрезентована такими майстрами, як С. Людкевич, В. Барвінський, М. Колесса, Л. Ревуцький, Б. Лятошинський, Ж. Майборода, Платон Майборода, О. Чишко і ін.

Протягом останніх двох століть, російські імперіалисти пробували за всяку ціну погасити на Заході зацікавлення до всього українського і переконати весь світ, що УКРАЇНА є інтегральною частиною Росії. Для того вони спритно перекручували і фальшивали історію, УКРАЇНА, її література й мистецтво були або пригнічувані, або подавані за продукт російського генія.

Рішард Врага, відомий знавець східніх проблем пише: —"Є мало великих націй у світі (а Україна з її населенням належить до них), становище яких може бути порівняне із становищем українців, і це пояснює, чому її велика література й мистецтво так мало знані в світі. Навіть ті англійці, американці та французи, які добре обізнані з проблемами східньої Європи, були б здивованими, як би їм сказати, що Т. Г. Шевченко був одним з найвизначніших поетів 19-го ст., та що такі письменники, як Котляревський, Коцюбинський та Франко, могли б бути славою будь якої літератури, що український театр є одним з найцікавіших у світі; що українська музика є, без сумніву, однією з найкращих, зокрема тому, що її надхнення походить від музичного генія цілої нації. Те саме ми можемо сказати про українську науку. Велике число знаменитостей у філософії, історії, географії, біології, фізиці й медицині, яких росіяни видавали за своїх власних, були насправді українцями. Поза всяким сумнівом українці є одним з найталановитіших слов'янських та європейських народів".

Під час ІІ-ої світової війни Україна зазнала найбільших руйнацій та принесла найбільші жертви в боротьбі

за свою волю проти двох найгрізніших ворогів людства. Більше як 1.000 малих і великих міст, не враховуючи тисяч сіл та хуторів, було знищено окупантами. Число будівель, зруйнованих обома тоталітарними країнами, дорівнює 4,500,000. Найбільше серед усіх міст УКРАЇНИ зазнали руйнацій: Київ, Харків, Одеса, Сталіно та інші.

За свідченням документів та офіційних меморандумів німецького вищого командування стає видним, що нацисти плянували ще перед початком війни повне знищенння важливих для України міст. У таємному наказі до чинів генерального штабу (29.9.1941 р.) було зазначено самим Гітлером: "Що кожне місто в Україні, маючи стратегічне значення, повинно бути знесено . . . Проблема життя цивільного населення на цих землях, повинна вирішуватися нами. В цій війні . . . ми не є зацікавлені у збереженні від смерти тисяч, а навіть і мільйонів осіб, що живуть у цих містах, які повинні бути нами зруйновані" . . .

Німецька армія разом з червоною армією знищили на терені СССР 427 музеїв, більше половини яких припадає на Україну. Вугільна промисловість в Сталіно нараховує втрат на 2 біл. рублів. Колосальні знищення промисловості було нанесено слідуючим містам: Карловка, Єнакієво, Константинівка, Маріуполь, Макіївка та інші. З цих міст, всю машинерію промисловості, що не поспілі при відступі забрати з собою комуністи, було вивезено до німецького Райху. Нацистами було викрадено з бібліотек у Києві й вивезено більше як 4,000,000 книжок, журналів, документів важливого значення. Більше як 1,150 православних та 112 католицьких церков було зруйновано на Україні.

Після розгромлення Німеччини всі українські землі опинилися вже тільки під одним совєтсько-московським окупантом, у формі фіктивної Української Радянської Соціалістичної Республіки. Після німецького терору, нищень і страшного поневолення, в Україні знову шаліє такий же самий нищівний большевицький режим. Проте, український народ не покорився повністю своїм гнобителям. Він продовжує боротьбу за волю, складючи за неї найбільші жертви.

Західні держави розглядали українську проблему як внутрішню проблему Російської імперії, про що свідчить Ялтинська конференція. Рузельєт і Черчіль укладали угоди зі Сталіном, американська та англійська окупаційні влади силою видавали українських втікачів большевикам, цілковито ігноруючи волю українського народу.

За ігнорацію України вже тяжко заплатили: Польща, Німеччина, Румунія, Югославія, Угорщина і ряд інших країн. Зараз вони роздавлені, розбиті і разом зі зневаженою ними Україною перебувають під чоботом комуністично-російського ката.

Може гіркий досвід відкриє врешті очі багатьом політикам на те, що господарський потенціал та боротьба України за свою незалежність мають колосальне міжнародне значення, що Україна — це не голий степ, а потужна свободолюбна нація, яка при відповідній підтримці вільного світу може покласти край міжнародній загрозі російського комуністичного імперіалізму.

ЧИ ВИ ВІДНОВИЛИ ВЖЕ
ПЕРЕДПЛАТУ НА 1956 РІК?

Методій Домонтар
Член Гол. Управи ДОУС-у

Про один справді парадоксальний факт і про Демократичне Об'єднання Українських Студентів

У першому числі "Літопису ОДУМу" ми з правдивою приемністю читали Русланові "Думки після 5-го Ювілейного З'їзду ОДУМу", бо це були справді ДУМКИ, що стимулюють творчий конфлікт між тезою і антитезою, який, у це ми широ віримо, закінчиться синтезою...

На жаль, належить сказати, що назагал вдумлива стаття й об'єктивна аналіза фактів п'ятилітньої діяльності ОДУМу, поважно потерпіла від однобокого наслідження справи ДОУСу. Більш, ніж дивним є ствердження автора, що "ІДЕЯ створення демократичної студентської організації виглядає близькуче в ТЕОРІЇ". Непоінформовані люди можуть і справді подумати, що ДОУС, члени якого брали участь у ДВОХ Конгресах ЦЕСУСу і в Керівних Органах цієї єдиної Централі українських студентів у вільному світі протягом двох каденцій, є ще й до цього часу тільки ІДЕЄЮ і що про створення ДОУСу можна говорити тільки "в теорії". В такому випадку хай мені буде дозволено пригадати дещо з-перед кількох років.

Ще на початку 1953 року група студентів Лювенського Університету в Бельгії звернулася до Центрального Комітету ОДУМу з цілком визрілою й обґрунтованою пропозицією про розбудову СТУДЕНТСЬКОГО СЕКТОРУ ОДУМу. Наслідком обміну думок не тільки між ініціаторами й Центральним Комітетом, а й між майбутніми членами, які розуміли вагу розбудови світоглядового демократичного студентського товариства, постала Ініціативна Група, в склад якої входили студенти Бельгії, Франції, Англії, Західної Німеччини, Канади і США. Ініціативна Група опрацювала основні напрямні діяльності товариства, що були відображені в Статуті, виславши ці матеріали до всіх однодумців і доручила авторові цих рядків виступити з дискусійною статтею на цю тему, яка й з'явилася в першому числі "Сторінки Європейського ОДУМу" за липень 1954 року (див. "УВ", Ч. 55, 11 липня 1954 р.) під назвою "Розбудувати студентський сектор ОДУМу". Йдучи мабуть за одною з найгірших рис нашого характеру — "та нехай колись", чи "моя хата скою", О. Руслан відгукнувся на цю ідею аж... у січні 1956 року і тому широ вважає її тільки ідеєю, а факт існування ДОУСу — теорією.

Тим часом "теорія", на щастя, скінчилася ще 11 липня 1954 року, коли Ініціативна Група відбула свою зустріч і, одержавши моральну й матеріальну підтримку великого числа студентів демократичного сектору (в першу чергу одумівців), покликала до життя Демократичне Об'єднання Українських Студентів. Тоді ж було прийнято Тимчасовий Статут і обрано Тимчасові Керівні Органи. До Головної Управи ДОУСу було обрано: Євгена Федоренка (Президент), що тепер є Головою ЦК ОДУМу, Романа Зибенка (Бельгія), Івана Корнійчука (Зах. Німеччина), Б. Бородчака (Канада), Весоловського (Бельгія), Андрія Ворушіла (Англія), Леоніда

Чудовського (Англія), Методія Домонтара (США) і було зарезервовано кілька місць для кооптації дальших членів з США та Канади. Знову ж таки, Тимчасові Керівні Органи розгорнули активну діяльність. Крім участі в діяльності ЦЕСУСу, видання Сторінки ДОУСу (див. "УВ" Ч. 67, 22 серпня 1954 року), дальнішого розроблення напрямних і плянів діяльності, видання спеціального числа "Молодої України" тощо, було вислано до МАЙЖЕ ВСІХ студентів-одумівців усі матеріали з закликом підтримати цю ініціативу. На жаль, треба ствердити, що група дискутантів, яка виступала на З'їзді ОДУМу в США навіть проти згадки в резолюціях за свою однорідну організацію демократичного студентства, на всі наші листи і заклики відповідала зневажливою мовчанкою. Не дивно, що в статті Руслана ДОУС є тільки "ідеєю в теорії". Однак треба дивуватися тим аргументам, що їх пущено в обіг під час дискусії на З'їзді і що їх О. Руслан визнає за незбиті.

Ідея створення ДОУСу знайшла своє ствердження й підтримку в ЦК ОДУМу ще в 1953 році, ДОУС творили студенти-ОДУМІВЦІ всіх країн, за винятком хіба що Австралії, ДОУС уже існує й активно діє від 11 липня 1954 року, в Тимчасовому Статуті ДОУСу записано: "ДОУС є однорідним з Об'єднанням Демократичної Української Молоді ідеологічним товариством українських студентів, що... входить в систему світоглядового руху української демократичної молоді і УЗГІДНЮЄ свою ідеологічну роботу з Центральним Комітетом ОДУМу". Здається, інших пояснень про те, що ДОУС давно вже перестав бути "ідеєю" не потрібно. Для кожного сумлінного дискутанта також ясно, що ДОУС ніколи не збирався "заступати собою ОДУМ", як про це висловлює зовсім несерйозні підозріння О. Руслан у згаданій статті.

Чи є органічна потреба в існуванні студентської ідеологічної організації демократичного сектору? На це питання ледве чи потрібно давати відповідь. Є цілий ряд завдань, що на них ми вже зупинялися в згаданій статті "Розбудувати студентський сектор ОДУМу" і які знайшли своє відображення в усіх основних матеріялах ДОУСу, включно з Статутом, які ОДУМ не може здійснити. І коли О. Руслан пише, що "українські студентські організації в Америці — це здебільша організації репрезентативного характеру", він зраджує свою дивну непоінформованість у цій матерії й до певної міри робить кривду "Зареву", ТУС ім. Міхновського, "Обнові" та інш. Не місце тут згадувати про їхні видання й про їхню діяльність. В інтересах правди треба тільки ствердити, що так само, як у Європі, так і в Америці, ці організації були й далі лишаються "кузнею української політичної думки", очевидна річ — для молодого покоління. Але коли б навіть пристати на думку О. Руслана, що всі ці організації стали репрезентативними клубами, то й у цьому випадку дуже жалюгідно впадає репрезентація демократичної частини українського студентства, хоч О. Руслан і набирається сміливості твердити, що "домінуюча частина студіюючої молоді поділяє демократичні переконання".

Ще кілька слів про "незбиті аргументи" О. Руслана проти підтримки ДОУСу. О. Руслан тут і там сугерує дивовижну думку, що ДОУС має нібіто існувати "коштом ОДУМу", що існування ДОУСу "дорівнювало б обезголовленню" ОДУМу, що це "розпорощення сил" і т. д. і т. п. У світлі фактів ці "аргументи" виглядають на свідомо казану неправду. Ми знаємо, що ДОУС вже існує і діє. Його творці і активні діячі це водночас одні з найактивніших членів Краєвих Організацій ОДУМу і відлів Центрального Комітету. Наприклад: Президент ДОУСу Євген Федоренко — він же й Голова ЦК ОДУМу. Його прихід до ОДУМу власне й треба завдя-

тікати ДОУСові. Б. Бородчак — заст. президента ДОУСу є водночас заст. голови ЦК ОДУМу. Роман Зибенко — секретар ДОУСу є Уповноваженим ЦК ОДУМу на Європу. Іван Корнійчук — є Головою Ініціативної Групи ОДУМу в Зах. Німеччині, Ю. Охрим, Ярослав Білінський та інші доусівці беруть активну участь в житті ОДУМу і, наскільки нам відомо, не збираються “обезголовлювати ОДУМ” чи “втікати з поля бою”. І ось саме тут криється справжній парадокс. У цей час, коли названі вище й інші подібні до них десятки не відмовляються перебирати на свої плечі тягар подвійних обов'язків, а навпаки, радо їх беруть і відстоюють ідею дальшої розбудови Демократичної Організації Українського Студентства, О. Руслан починає їх шкодувати, щоб вони часом не перепрацювались й не розпорошилися і виступає проти ДОУСу з тими студентами, які тільки спорадично від з'їзу до з'їзу виявляють свою активність або вважають за ліпше перебувати в скромних ролях “членів-кандидатів” до Керівних Органів ОДУМу.

Мені пригадується Перший З'їзд українських студентів у США, що покликав до життя СУСТА. Майже три четверти всіх делегатів були тоді з числа тих, що в громадському житті звикли монополізувати “своїми людьми” і своїми впливами кожну інституцію. Тоді вже був ОДУМ. І кілька студентів-делегатів З'їзу не набрали відваги виступити з рамени ОДУМу, а вирішили разом з конгломератом прихильників іншого світогляду створити якесь Товариство Студентів при Спілці Інженерів і Техніків. Мушу підкresлити, що це були активні діячі ОДУМу, які на 5-ому Ювілейному З'їзді ОДУМу виступали проти однорідної з ОДУМом, підзвітної ЦК ОДУМу студентської світоглядової організації. Думаю, що вони й дотепер є членами того студентського товариства незакінчених інженерів і техніків. Ніхто на З'їзді не сказав, що їм тяжко бути в двох організаціях і що це “обезголовлення” або розпорощення сил. А ось про ДОУС такі слова дивним дивом говориться й пишеться.

Коли вже згадав СУСТА й інші світоглядові студентські організації, то дозволю надужити терпінням читачів, щоб подати до їхнього відома ще один цікавий факт. Філадельфійська “Америка” з 14 лютого ц.р. подала Комунікат, де сказано, що 4-го лютого ц.р. в Нью-Йорку відбулася нарада представників українських краївих студентських організацій Америки, в якій взяли участь відпоручники СУСТА, “Зарева” і ТУСМ ім. Міхновського. Виходить дуже дивно: О. Руслан твердить, що “домінуюча частина студіюючої молоді поділяє демократичні переконання”, а серед організованого студентського життя бачимо здебільш тільки визнавців вождівського (чи, коли хочете, націоналістично-провідницького) принципу. Чайже для кожного мусить бути ясним, що ОДУМ зовсім не відзеркалює і не може репрезентувати на зовні волі отієї “домінуючої частини”. О. Руслан може залишатися при своїх переконаннях, його друзі можуть і далі діяти через Товариство Студентів при Спілці Інженерів і Техніків, але здоровий глупд промовляє за тим, щоб активніші друзі студенти крім ОДУМу, належали таки до ДОУСу і навпаки.

На закінчення ще хочу сказати, що питання дуже вдумливого й відповіального діяча ОДУМу, члена редакційної колегії “Молодої України” Ярослава Білінського, поставлене в його добре уаргументованій статті “Чи ОДУМ у США проти ДОУСу?” (див. “Молода Україна” Ч. 26 за жовтень 1955 року) повинно перейти через мізки й серця всіх ОДУМівців і одержати єдино можливу відповідь: “ОДУМ у США є за ДОУС, бо ОДУМ, ЮНІЙ ОДУМ і ДОУС є нерозривними складниками ДИФЕРЕНЦІОВАНОЇ ЕДНОСТИ українського демократичного руху молоді.

Жорстокі світанки...

(Закінчення зі стор. 4-ої)

Не знати, кому це слово. Мабуть, друзям, що відійшли давніше. А у вікна — сонце. День.

Дубровський бере обручку:

— “Марія”.

На обличчі Бучми непорушність, біль. Це був останній його світанок.

Дубровський держить тепер обручку й обертає її в пальцах. Ховас її до кишені і виходить. Палахкотять перші вечірні вогні, дзвонить малий трамвайний вагон. Холодом віс від високих гір.

**

У таборовій залі переливи музики.

Сміх і спів, запах алкоголю і кругобіг пар, пар в обіймах. Шепті та крадені поцілунки, примеркіле світло, спалахи веселості поруч з нудьгою старших дам та цікавістю підлітків. В напіврозчинені двері — холодом лютнева ніч. На стінах килими та гірлянді прикривають нужденність баракових стін.

Марія в танці. Спершись об плече Лісевича, вона, примкнувши легко очі, віднаходить у цьому ритмічному русі тіла якесь звільнення від турбот, радість повільного роз'яснення думок, чистоту нез'ясованих ще плянів. Лісевич малоговіркий, наявіть мовчазний. У собі помічає зміни, які колись були йому смішні та дуже далекі. Серед музики, співів та танців приходять думки нові, думки про майбутнє, про літа та родину, і він ще більче пригортає стрункий стан Марії.

— Ви вдоволені? — питав стиха.

Марія не відповідає...

Серед присутніх Дубровський. Вона ще з ним не говорила. Тепер підходить і перша запрошує його до танцю. Він теж мовчазний. В його пальцях золотий перстень, і пече тіло ранкове сонце останньої зустрічі. Пригадується голос Ігоря і він, серед танцю — до Марії:

— Може, вийдемо?

Марія пильно дивляється в його обличчя. Може, це дійсно правда, про його давню любов? Пригадує слова товаришок з “їхнього” міста. Якими чуднimi були ті слова тоді, серед обставин зовсім інакших, серед напруги та праці. А сьогодні? А, може? І Марія, йдучи серед темні гірської ночі, думає про їхні зустрічі та недомовлені слова, про їхні дороги та вечори. Місяць, як колись, заплив за хмари, золотить їх краї. Біліють клапті снігу. Скриплять чиєс кроки. Вона раптом зупиняється.

— Ти мене любиш?

Дубровський не відповідає.

Віс холодом з недалеких гір. Пригадується ніч у Карпатах, ранок і слова Ігоря: “Ти її ще зустрінеш... ти її знаєш...” Пальці пече золотий предмет. Він раптом виймає його, і — до Марії:

— Маріє, відповідь прийде коли-небудь пізніше. Умене недовершене діло. Це від Ігоря. Це на останнє прощання.

Дубровський, повернувшись, відішов, залишаючи Марію з золотою обручкою в руці.

Анатолій Вільний

Пустка...

Ти здаєшся мені байдужою і більше не вабить мене твоя постать. Але чомусь твоє ім'я не здуваю з думок моїх зігнати легко й просто. Дні минають. Нехай минають, їм байдуже. Їх рапсодії порожні смутком. От як би то їх пустку я заповнити вщерть спромігся, то напевно було б мені легше змагатися, падати, знову вставати і жити. Але, мов титан в безсиллі подоланий, заповнити її не можу, а до того ж я людина, та й ще й безсила як і титан в безсиллю.

Приходять і відходять дні, приходить і відходить осінь. І весни вже не раз сміялися в журбі і ти сміялася з ними. Але то нічого, найгірше ж, що люди до людей байдужі. І скільки не лий сліз та жалю, вони все одно обдурують і зроблять з тебе недоброго крука. І спробуй їм доказати, що ти в дійсності добрий. Даремно,—найсильніші фрази їх серця не вкрають...

Ходять по вулицях люди. Хто вони? Куди спішать? Їх обличчя чужі й байдужі, наче хвилі у вічному русі. А інколи, йдучи, зустрінеш знайоме обличчя в широкій усмішці і відчуєш велику радість, бо знайоме є рівно ж рідне.

Вдень блукаю, вночі блукаю і заповнити груди не можу. Щось скрежоче в душі й красе, — тебе немас, тебе немас й, може, не буде.

У вікні відбилася лямпка і світить, мов місяць у небі, я б тінь хотів її взяти і десь загубити в пустці, щоб вона освітила всі стопи, по яких ми колись ходили, ходили разом. І тоді я був також нещасливий і не зінав, що в тобі мое щастя. Мозок мій був тоді зрадливий, не сказав, де шукати. І ти ходила зі мною в пустку, аж поки в моєму серці змії кубло звили. І я загубив тебе.

А пустка? Хто мені мою пустку заповнить? Може люди, яких не знаю? Може хвилі з іхнім відчаєм мою пустку заляють до краю? Але що з того, як тебе немас... Нехай ідуть дні, — я їх знаю. Вони світлі, рожеві, сірі. Вони повні життя і смерті, іхні друзі — пекло і рай. Але то все для інших. Для мене, — та що я? Людина. Для мене навіть немас хвилини, в якій би вітер приніс вістинку від істоти, яку я загубив в зорях.

І я тінь, і всі тіні, тіні цього всесвіту. Тіні в морі, хвилі в тінях і пісень їх не чути в брижжі. А хоч би й було чути, то були б вони не для мене.

Підійду вночі близько до самої води, берегом б'ються світла — хижі в журбі. Притулюсь до стовпа й холодом задивлюся в усі вогні з усміхом. Як болісно сміятися з пусткою, але сміятися треба, хоч і болісно. Хвилі в світлі і їм не треба ні душі, ні моїх пошуків.

...Вічно мінливі хвилі, скажіть! Невже віднайти її не можна? Її, яка загубилась в блискучих зорях. Так, я знаю, знаю дні і всі ночі. Вони голубі, рожеві і сірі... І люди на бульварах в імлі вечірній.

У вікні відбилася лямпка і світить у саму душу. Вогник надії і безтями в моїй пустці промінням грає. В пустці з'явилися очі, очі жаги і бажання. У повітрі майнув оклик — зрада! і згас на віконному шклі вогник. Хто зрадив? Де? Кого? На вулиці люди... повз мене пронісся знайомий усміх. Знайомий і рівно ж рідний. Зрозумійте мене, люди. Ні, не треба, пошо вони мені потрібні. Пошо зі своїми богами я буду пиятися на чужі п'едестали. Зрада. Знову у вікні вогник і великі очі в пустці. "Це я сам себе зрадив" — кинулось слово в хвилі.

Притулюсь до стовпа і холодом задивлюся в усі вогні з усміхом... Як болісно сміятися з пусткою...

Вже починається ранок, вже повітря сиве, пізніше рожеве. На скронях будинків промінь і на зустріч — постать. Це ти, це ти йдеш до мене в рожевім туманію поранку.

І раптом очі, очі моєї пустки. Я хочу плакати і хочу сміятися, я хочу впасті на мокре каміння і дивитися, дивитися в твої очі. Та чомусь я цього не роблю, лиш дивлюся, як ти підходиш. Підійшла, мене не бачиш, ніби мене не існує. Чи забула, як ми з тобою ходили в мою холодну пустку? Уста прошептали — "неправда" — і ти відійшла.

— Зрада — пронеслось десь по вулицях темних і сонце не зйшло в той ранок.

Запах слова

(Фейлетон)

Костя Сироїжка — це літературне псевдо мого надзвичайно здібного приятеля — поета, про якого ви ніколи не чули через безсердечність наших редакторів. Немас — так сказати б — ходу для його поезії. Хоч Костя поет не сьогоднішній, не еміграційний.

Напише, бувало, вірша, пішле його до редакції "Соціалістичні трудододі", і чекає. Через півроку приходить відповідь: вірші ідеологічно невитримані, соціалістичного реалізму маловато, композиція слабенька і т. п. Учиться, пишуть, у Маяковського, Дем'яна Бєдного, Первомайського...

Не змінилось ставлення редакторів до творчості К. Сироїжки і на еміграції. Не завважували вони в його віршах ні прекрасних образів, ні стилю, ні ритму і римі. Зате присікались до кожної пропущеної коми і радили вчитися, цим разом у інших поетів. І Костя вчився, читав, перекладав... Але вірші його й далі поверталися з допискою "слабенькі", "недосконалі", "вчіться в інших, відомих".

Переїхавши за океан, Костя змінив тактику. Він зголосився кольпортером до одного українського місячника. Розповсюджуючи журнал, приєднував передплатників, слав щедрі датки на пресовий фонд. Вкінці, зробивши відповідний ґрунт, він післав редакції один із своїх найкращих сонетів "С, панно Ніно!" Сонет починається так:

— "Чому замовило в моїй хаті піаніно?

Чому у форнесі згоріла мандоліна?

Чому лежу розбитий як поліно?

А це тому, що через Вас. О, панно Ніно!"

Але безличні редактори не мають сумління: "Панну Ніну" завернули. Костя загрозив, що розжене передплатників і стримає розрахунки. На це редактор відповів, що навіть під загрозою пістоля не друкуватиме "творів" Кості. Таке ось, панове, свавілля на нашому літературно-мистецькому полі! Таким ось методами замовчуються у нас таланти!

— Може мої вірші справді безвартісні — жаліється Костя — але що є вартісного, скажімо, в популярного сьогодні І. Манила?

Ось його твір з одного місячника, що виходить в Лондоні:

"—Курай, полин та милий молочай . . .
І криниці парують у ярусі
А ген хмари, мов лебеді, кричать
І струнами бриняять на виднокрузі.

Америко! Люблю тебе таки
За авта, телевізори, палати
Та краще б я на поле кізяки
Возив понад Дніпром, де сонце й Мати . . .

— Чому обов'язково кізяки, а не, скажімо, грушки чи . . . сіно — запитує обурено Костя. — Або ось ще один "вершик" з одного українського журналу, що виходить в Нью Йорку:

— "Гей музо, музо!
де ж ти барышся,
Чому до мене
ти не вертаєшсь?
Чи може часом
з дороги зблась,
Чи не дай Боже
в коршмі впиваєшсь?

А тут мені час
Вже щось писати
Бо народ добрий
на твори жде.
Він того навіть
й чути не хоче,
що ти до мене
не прийшла ще.
Гей музо, музо!
де ж ти пропала,
Відозвись врешті
а тебе прошу . . . "

— Такі ось "вартісні твори" і редактора знаходять і видавництво — майже через слізози нарікає Костя.

І чим же, читачу, міг я потішити свого приятеля невдаху-поета? Хіба тим, що справжніх талантів оцінюють лише нащадки.

А тим часом хотілося б звернутись до наших редакторів: Хвальні Панове! Не будьте жорстокими в оцінці творів! Не обрубуйте крила молодим талантам і не відганяйте їхніх муз! Майте совість, бо не всі ж можуть писати такі високомистецькі перлинини, які ми щойно зачитували!

Ол. Шпилька

Чи вмер Ортега?...

(Продовження зі стор. 11-ої)

нашої генерації не в питанні чи бути нам лібералами чи консерваторами, а в виелімінуванні раз на завжди з наших умів цієї застарілої ділеми. Якщо наше покоління не бажає плектатися у хвості своєї власної будущності, воно мусить прийняти якийсь рід орієнтації, базований на загальному характері модерної науки, а не на консервації анахронічної політичної філософії.

Це послання Ортеги в його власних словах. Його прониклива аналіза позбавила багато політичних догм їхнього позірного чару. Під тиском цієї суворої аналізи все, що в своїй схематичній структурі порожнє, випливає на денне світло, а такі зовнішньо революційні рухи як комунізм та фашизм — зраджують убогість своїх ідей. Одночасно політичну філософію абстрактного лібералізму Ортега замінює політичною філософією конкретних явищ і людей.

У першу чергу Ортега був гуманістом, глибоко зацікавленим тією іскрою людської персональності, яку колективісти і тоталітаристи зводять до функційного засобу, ліберали до абстрактного моделю, а яка в дійсності є ядром творчості і любові. Будучи вповні свідомим теперішньої загрози масивної соціалізації, технократії і статизму з одного боку та людського нахилу до анархії і сваволі з другого боку — Ортега слушно заслуговує назви великого реаліста нашого віку. Проте його можна вважати також великим ідеалістом, бо в просторії панорамі його життя і праці провідною темою лишається енергійне намагання знайти замирення між життям та культурою.

Коли ученики Ортеги з ностальгією, а одночасно з гордістю згадують минуле, вони знають, що він назавжди залишився живим у їхній інтелектуальній крові, духовній дисципліні та в цілому сузір'ї вартостей, які сяяли в його житті. Знання цієї надзвичайної людини залишилось назавжди чимсь продуктивним, чимсь у сфері краси і добра. Пам'ять про його мудру і благородну постать збуджує в нас такий же сантимент, як слідуючі, ним написані, рядки:

"Коли ми досягли зрілості, наше юне "я" не стало вичерпане: нічого не гине в людині, поки все, що творить людину, ще не згинуло. Це минуле "я", яке ми колись відчували і яке так чи інакше думало, далі живе в підземельнім досвіді нашої душі. Якщо ми зневажуємо якусь важливу актуальність — те наше минуле піднімається на поверхню нашої душі і ще раз лунає. В словах красивої етимологічної форми ми здібні пам'ятати те минуле, бо ми знову приймаємо його в тайники нашого серця".

І це причина, чому Ортега і Гассет не вмер.

Я не кажу, що замість демократії не можна знайти кращої системи, але я стверджую, що нічого такого досі не знайдено.

Ліндсей Роджерс

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА

Року 1956, товавня 25 минає 30 років, як від ворожої руки загинув Голова Директорії Української Народньої Республіки й Головний Отаман Військ України Симон ПЕТЛЮРА.

Симон ПЕТЛЮРА належав до тих визначних особистостей, які не тільки впливали на історію, але й творили її.

Велич і значення Симона ПЕТЛЮРИ ми, українці, усвідомили вже давно, і це позначилося в тих щорічних академіях, статтях в газетах і журналах, що з'являються в річницю Його смерти там, де живуть українці на землях, вільних від большевицького панування.

Велич ПЕТЛЮРИ полягає передусім у тому, що Він, як один із перших політичних діячів українських, зрозумів, що свободу й незалежність України можна здобути лише в тяжкій і впертій боротьбі; що лише збройні змагання освячують велику ідею української державності і роблять нарід гідним власної держави. І зрозумівші це, Він з неухильною твердістю, безмежною відданістю, гарячим завзяттям здійснював те, в що вірував і що ісповідував.

А значення Симона ПЕТЛЮРИ як історичної постаті, що накладала печать духа свого на цлу добу наших визвольних змагань, є в тім, що Він справу незалежності України поставив з границиою виразністю. І Він став символом тієї боротьби українського народу, в наслідок якої справа самостійної України не сходить з порядку денного історичного життя Сходу Європи ось уже майже 40 років. Це Він своїм полум'яним патріотизмом, своєю великою вірою в український народ, в його ліпшу долю і світле майбутнє пориває до бою українські полки в нерівній українсько-московській війні 1919-1921 років. Це Його дух і по невдачі наших змагань за державність не давав приспати українську справу, тривожив українське сумління, закликав до нових зусиль і нової боротьби. Це Його ім'я стало гаслом для цілого нового покоління українського народу, для всіх тих, хто не приймав московсько-большевицької окупації і хто хотів Україну бачити вільною і незалежною.

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

(Продовж. з 2 ст. обкладинки)

Є. Федоренка ("ДОУС-ові — півтора року", ч. 29). ...Нереальний підхід згаданих авторів у тому, що вони виходять із фальшивого засновку, ніби еміграція має дати у відповідний час провід для українського народу... Не дурім себе тим, що ми Україну застанемо такою, якою вона була в хвилині нашого відходу звідтіля. А втім, ...який відсоток українців у вільному світі повернеться у звільнену Україну? На мій погляд — дуже й дуже незначний...

Треба з признанням вітати молодь, що хоче студіювати "з науковим підходом державне будівництво, політичні, економічні і соціальні системи тощо", як це відмічує п. Федоренко. Це, на мій погляд, найкорисніше, що можна набути тут у вільному світі і чим у майбутньому можна буде багато прислужитись українській державі. Та, ради Бога, не робім цього для того, щоб бути вчителями чи проводом для українського народу, бо це помилковий підхід до проблеми. Наше

Минає 30 років з дня Його пердчасної смерті. Нашим обов'язком, обов'язком нашої національної чести є гідно вшанувати пам'ять Великого Патріота Землі Української, того, хто був Головою української держави в найtragічніші і в той же час найгероїчніші роки її новітньої історії.

І відзначаючи цю річницю, ми водночас воскресаємо в пам'яті славну добу Симона ПЕТЛЮРИ, Його героїчні чини, і воскресаємо в душах наших Його ідеї, Його віру, Його завзяття.

І це дає нам нові сили для боротьби за ту справу, якій Симон ПЕТЛЮРА посвятив ціле своє життя.

Комітет закладений всіма центральними українськими політичними організаціями разом з громадськими і воїнськими об'єднаннями в Німеччині, закликає українське громадянство, розсіяне по всіх країнах вільного світу:

1. В кожній країні створити відповідний крайовий комітет, і
2. В кожному осередку перебування українців покликати місцеві комітети.

Завданням цих комітетів має бути:

- a) 27 травня 1956 р. відправити панахиди по С. Петлюрі,
- b) Зорганізувати урочисті Академії, присвячені Його пам'яті,
- c) Подбати про поширення відомостей серед населення дотичної країни про українську національну боротьбу і ролю Симона Петлюри в ній;
- d) Подбати про те, щоб в українській пресі з'явилися відповідні статті, а також, щоб і чужомовна преса відзначила ці роковини;
- e) В місцях постійного осідку українців, де до того є відповідні умови, подбати про увічнення імені С. Петлюри назвою вулиць, площ, культурно-освітніх установ, наукових закладів і т. п.

Комітет звертається також до українських письменників, поетів, мистців, музик, щоб вони свою творчу увагу присвятили геройчній боротьбі українського народу й особі Симона ПЕТЛЮРИ.

здобуте у західнього світу знання та знайомство з його проблемами Україні дуже придається, але в першій мірі таки на закордонному відтинку...

Щиро вітаю,
Антін В. Івахнюк (Канада)

Дорогий Редакторе!

... Чув у неділю доклад інж. О. Бойдуніка; жаль, що й ходив. Нічого нового, нічого конструктивного — одна злоба на противніків і безсоромна демагогія. І це має бути провідник нації? Кожний "політик", а маже самі такі й були на залі, осмілювавсь яйом у очі говорити такі речі, яких не в кожній пивній почуєш, а він слухав, усміхавсь і... в тому ж тоні відповідав...

Сердечно вітаю,
Г. С., Канада

Шановний Пане Редакторе-

... "Молода Україна" мені справді подобається, в ній є цікавий, живий і актуальній матеріал. Здається, головною гарною прикметою журналу є зберігання свободи української

словесності, свободи, яку дехто хоче відібрати нам...

В останньому числі мені сподобались поезії Володимира Білика.

З глибокою пошаною,

Б. Рубчак, США

ЛИСТ РЕДАКТОРА

Дорогі Читачі і Співробітники!

Повідомляю Вас, що з випуском цього числа журнала — я резигную зі становища редактора "Молodoї України". Всі редакційні матеріали прошу скеровувати у майбутньому безпосередньо на адресу редакції.

Всім співробітникам, які протягом декількох років допомагали мені в розбудові "Молodoї України", висловлюю мою сердечну подяку. Новому редакторові бажаю успіхів у збереженні належного рівня та незалежного одумівського напряму "Молodoї України".

З дружнім привітом,

М. ДАЛЬНИЙ

Перша в Канаді крамниця меблів новоприбулих українців

ROCHESTER FURNITURE COMPANY

295 COLLEGE ST., TORONTO, ONT. Tel. WA. 3-2834

100% гарантія всього товару, або зворот коштів.

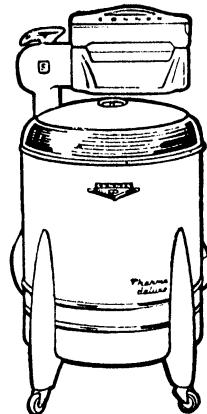
Машини до прання марки "CONNOR" ізольовані й задержують температуру протягом 12-ти годин.

Ці гарантовані на 4 роки машини, ми даємо на пробу до 30-ти днів.

М. Герус

— Власники —

Н. Дейнега

ПОВІДОМЛЕННЯ

11-го лютого 1956 року з доручення П. П. Плевака, Голови по будові Храму Св. Симона в Парижі, філія ОДУМ-у Ст. Пол - Міннеаполіс відгукнулась на заклик доброго діла і на Загальних Зборах філії було вибрано Комітет Збирки Фондів на будову УАПЦ Храму Св. Симона в Парижі.

В склад Комітету увійшли:

Управа: Голова — Леся Гелецінська; Заступник і скарбник — Микола Коноплів; Секретар — Оля Смовська.

Почесні члени Комітету: Прот. Отець Микола Антохій, Прот. Отець Андрій Кість, Прот. Отець Василь Уманець, Прот. Отець Степан Біляк, Пан Ген. Константин Смовський.

Управа Комітету

УПОВНОВАЖЕННЯ

Комітет Збирки Фондів в Америці на Будову УАПЦ Храму Св. Симона в Парижі, перебуваючий на 600 — 8ма Ст. С. І., Міннеаполіс 14, Міннесота — цим уповноважується переводити грошеві зbirки по всій Америці на будову парижського Храму, урядкувати для цієї цілі всякі ім-прези, друкувати необхідні друкі, продавати листівки, книжки, тощо.

Заступати парижський будівельний Комітет по всім питанням, з'яваним з будовою Парижського Українського Храму перед церковними як українськими так і американськими чинниками в Америці; перед американським урядом і судовими американськими установами.

Всі українські установи, організації й партії; церковні братства та сестрицтва української церкви й все українське громадянство США просимо ласкаво всіми мірами допомогти вище названому Комітетові в його відповідальній всенаціональній справі.

Петро Плевако,

Голова Будівельного Комітету УАПЦ Храму ім. Св. Симона в Парижі.

УКРАЇНКИ, УКРАЇНЦІ!

25 травня 1956 року минає тридцять років від дня, коли вороги України вбили в Парижі сл. п. Головного Отамана Симона Петлюру. Всі Українці у вільному світі відзначатимуть цю сумну й незабутню дату.

Нація, що вміє шанувати своїх Героїв, викликає до себе повагу й симпатію, а це нам дорожче золота. Тому нам треба в цей момент забути всі наші розходження, різниці поглядів, взаємні упередження й суперництва, а всю нашу амбіцію спрямувати на виконання невідкладного завдання. — Будови Українського Храму в Парижі іменем Св. Симона. Храм вічно буде говорити про Українську націю. Кожного дня нагадуватиме всім українцям і чужинцям її віру, завдання та її великого Героя. Пройдуть віки, у вільній українській державі, наші нащадки забудуть минуле зло, але не забудуть Симона Петлюри й Храм в Парижі на його пам'ять стоятиме, як свідок нашої боротьби, нашої культури, нашої духової сили й невмирощості.

Ми невеличка частина Українського народу, якій пощастило знайти притулок у США — Країні свободи. Маємо насвятіший обов'язок всім доступними кожному з нас способами, спричинитись до того, щоб світ пізнав усю глибину правди про нашу Батьківщину. Проти шкід-

ливої роботи ворогів ми мусимо об'єднати наші сили. Наш обов'язок допомогти Українцям у Франції збудувати Храм в Парижі, який буде свідчити про боротьбу проти наших ворогів. Нехай не буде між нами тих, що керуються гаслом: "Моя хата скраю". Нехай не буде серед нас нейтральних.

Українці, які перебувають у США, стоять матеріально далеко ліпше, як українська еміграція в інших країнах. Тому обов'язком нашим є допомогти своїми пожертвами збудувати Храм Св. Симона в Парижі.

Закликаємо всіх українців закуповувати цеглини (вартість — \$15.00 одна).

Лише нашою згуртованістю, нашою одностайністю та жертвеністю ми зможемо допомогти українцям Франції збудувати Храм Св. Симона. І тим самим багатьом чужинцям, які відвідують Париж, дамо знати про нашу віру, культуру та вічну боротьбу проти ворога світу червоного комунізму. Шляхетний вчинок збудування Божого Храму іменем нашого незабутнього Головного Отамана Симона Петлюри, завжди буде нагадувати кривавий злочин ворога на вулицях Парижу 25 травня 1926 року.

Управа Комітету Збирки Фондів в Америці на Будову УАПЦ Храму Св. Симона в Парижі.
Ст. Пол — Міннеаполіс.

СПОРТОВА ЗУСТРІЧ

28 квітня 1956 року, у спортивній залі Української Православної Громади в Торонто, зібралися спортивні дружини "Пласту", СУМ-у і ОДУМ-у на товариські змагання.

Переможцем у відбиванці вийшов СУМ. Переможцем у "пінг-понг" — ОДУМ. Але не вислід змагань цікавий, а той запал, з яким грали змагуни всіх трьох молодечих організацій. Всім ця зустріч подобалась, тому можна висловити сподівання, що цю ініціативу ОДУМ-у підтримають і в інших осередках. О. Х.

Лікар - дентист

Д-р Е. ВАХНА

386 Bathurst Street, Toronto

Приймає в год. 10-12, 2-6 та 7-9 веч. у понеділки й четверги.

Тел. ЕМ. 4-6515

НАЙКРАЩІ РЕЧІ ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ КУПІТЕ В УКРАЇНСЬКІЙ КРАМНИЦІ

G. LUKE'S FURNITURE - ELECTRIC

Маємо великий вибір електричних й газових кухонь (Мофет стов), холодильників, пральніх машин, машин до чищення підлог та килимів, радіоапаратів, диванів (честерфілди), п'яно-акордіоні та інше.

ГАРАНТУЄМО: НИЗЬКІ ЦІНИ, ВИГІДНІ СПЛАТИ, ГАРНУ ОБСЛУГУ ТА ДОБРУ ЯКІСТЬ КУПЛЕНИХ У НАС РЕЧЕЙ.

797-799 DUNDAS ST. W., TORONTO, ONT.

— Tel.: EM. 8-9228

"МАК" — FLORIST

342 Bathurst St., Toronto, Ont.

- Весільні букети
- Вазони
- Вінки

та всякі квіти для різних нагод.

Відвідуйте нашу українську крамницю!

Tel. EM. 3-7609 або WA. 1-4581

ROMAN

988 QUEEN ST. WEST

ЄДИНА
УКРАЇНСЬКА ЦУКОРНЯ
В ТОРОНТО

Поручає:

- Короваї
- Всі види тортів
- Віденські штрудлі
- Крайові маківники
- Французькі тісточки
- та все на замовлення.

ФАРБИ

найліпшої якості знаних фабрик GLIDDEN, O. P. W.

ТАПЕТИ

у великому виборі купіте най-ліпше в українській крамниці

METROPOLITAN
PAINT & WALLPAPER
CO.

823 Dundas St. West,
Toronto, Ont. EM. 4-6597

ПЛАСТОВА КРАМНИЦЯ

ПЛАЙ

344 Bathurst St., Toronto

Tel.: EM. 8-5243

має на складі пластовий і спортивний виряд, книжки, журнали, часописи, шкільне і канцелярійне приладдя, дитячі іграшки та галантерійні вироби.

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "МОЛОДОЇ УКРАЇНИ"

По 1 дол.: Н. Стакальська, І. Савон, М. Удовиченко, І. Бутенко, І. Мавчин.

По 2 дол.: Г. Науменко, І. Лисянський, І. Саранга, С. Фірко, А. Максимлюк, О. Руденко, і А. Бобровський 3 дол. ОДУМ у Філадельфії 25 дол., ОДУМ у Ньюарку 22 дол. Всім жертводавцям щиро дякуємо.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

АРКА

575 Queen St. W. Toronto, Ont.

Tel. EM. 6-7061

- Повний вибір часописів, журналів, книжок.
- Шкільне і канцелярійне приладдя.
- Вишивки, різьби, панама, нитки до вишивання, узори.
- Грамофонні платівки, телефони, радіоприймачі.
- Тютюн, цигарки та всяко-го роду дрібна галантерея.

ВІДВІДУЙТЕ книгарню АРКА!

Найвідживніший
і найдешевший харч — це

МОЛОКО

ТА МОЛОЧНІ

ПЕРЕТВОРИ?

Споживайте високоякісні
продукти єдиної української
молочарні

ROGERS
DAIRY LTD

459 Rogers Rd., Toronto, Ont.
Phone: RO. 9-7193